

YENİ EKONOMİ PROGRAMI

2021-2022-2023

Yeni Dengelenme | Yeni Normal | Yeni Ekonomi

ORTA VADELİ PROGRAM

İçindekiler

1.	YENİ DENGELENME, YENİ NORMAL, YENİ EKONOMİ	4
1.1.	Genel Değerlendirme	5
1.2.	Makroekonomik Gerçekleşmeler	7
1.3.	Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum	11
1.4.	Temel Hedefler	12
2.	BÜYÜME VE İSTİHDAM	14
3.	FİYAT İSTİKRARI	21
4.	KAMU MALİYESİ	23
5.	CARİ İŞLEMLER DENGESİ	27
6.	FİNANSAL İSTİKRAR	31
7.	EYLEMLER VE PROJELER	36
8.	EK TABLOLAR	57

1. YENİ DENGELENME, YENİ NORMAL, YENİ EKONOMİ

Yeni Dengelenme: 2018-2019 döneminde yaşanan dengelenme süreci sonrası 2019 yılının ikinci yarısında ekonomik faaliyet hız kazanmış, 2020 yılının Mart ayında Kovid-19 salgınının etkisiyle küresel ekonomiye entegre tüm ekonomiler gibi Türkiye ekonomisi de büyük bir sınamayla karşılaşmıştır. Bu dönemde üretimin ve tedarik zincirinin kesintiye uğramaması, istihdamın korunması ve finansal sistemin sağlıklı işleyişinin sürdürülmesi için eşgüdümlü politika adımları atılmıştır. Böylece salgının ekonomiye etkisi en aza indirilmiş, ekonomik faaliyette yılın üçüncü çeyreğinden itibaren V-tipi bir toparlanma başlamıştır. Ekonomideki toparlanma eğiliminin güç kazanmasına bağlı olarak Ağustos ayı ile birlikte salgın dönemine özgü genişlemeci politikalar kademeli olarak terkedilmeye başlanmış ve yeni dengelenme süreci aşamasına geçilmiştir. Bu süreç, makro dengelerin yeniden tesisinin önceliklendirileceği bir anlayışla yürütülecektir.

Yeni Normal: Kovid-19 salgını ile dünya genelinde sosyal ve ekonomik hayatın işleyişi önemli ölçüde değişime uğramıştır. Ekonomideki iş yapış şekilleri, davranışlar ve tercihler yeniden biçimlenmiş, bu durum yeni normal olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Ekonomik hayatın sürdürülebilirliğinin sağlanması, istihdam ve üretimde potansiyele ulaşabilmek için ekonomik faaliyetler, zaman ve mekândan bağımsız olarak büyük ölçüde hibrit sistemlerle yürütülecektir. Ekonomimizin bu sürece uyum sağlayabilmesi için dijital dönüşüme hız kazandırılması, e-hizmetlerin hayatın her alanında yaygınlaştırılması, yeni finansal çözümlerin üretilmesi ve yeni çalışma modelleri oluşturulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni Ekonomi Programı (YEP) döneminde ortaya çıkabilecek zorluklar fırsata çevrilerek, katma değerli üretimi destekleyecek iş süreç ve modelleri yaygınlaştırılacaktır.

Yeni Ekonomi: Yeni dengelenmeyi sağlayarak, yeni normale uyumla birlikte ekonomimizde istikrar güçlendirilecektir. Program döneminde enflasyon ve cari dengede kırılganlıkları azaltacak teknoloji, verimlilik ve rekabet odaklı politikalar hayata geçirilecektir. Salgın sonrası küresel tedarik zincirinde ortaya çıkan aksamaları fırsata dönüştürerek ülkemizi üretim ve yatırımda cazibe merkezi haline getirecek adımlar

atılacaktır. Bu kapsamda yenilikçi, yüksek katma değerli, ihracata dayalı, insan odaklı ve kapsayıcı bir kalkınma modeli uygulanacaktır.

Kovid-19 salgını ile mücadele edildiği ve salgına ilişkin belirsizliklerin sürdüğü bu dönemde hazırlanan Programın temel amacı; Yeni Ekonomi Programları ile sağlanan kazanımların korunarak geliştirilmesi, iç ve dış dengenin yeniden sağlanması, bu denge üzerine inşa edilecek stratejik reformlarla kapsayıcı, sürdürülebilir ve istihdam odaklı büyümeyi hedefleyen politikalarla küresel ekonomide ortaya çıkan yeni normalin oluşturduğu iktisadi fırsatları da kullanarak üretime, ihracata ve finansal istikrara dayalı ekonomik dönüşümün ve değişimin gerçekleştirilmesidir.

1.1. Genel Değerlendirme

- 2019 yılının ikinci yarısında finansal koşullardaki iyileşme, enflasyondaki düşüş ve bu gelişmelerin sonucunda risk priminde ve belirsizliklerde ortaya çıkan azalma yurt içi talep koşullarını desteklemiş ve ekonomik aktivite güçlenmiştir. Yaşanan dengelenme sürecinin bir sonucu olarak cari işlemler dengesi fazla vermiştir.
- 2019 yılının sonlarında başlayan Kovid-19 salgını küresel ekonomik aktivitenin tarihte benzerine az rastlanılan bir şiddette olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Sınırlar kapatılmış, uluslararası uçuşlar durdurulmuş, seyahat kısıtlamaları getirilmiş, karantina ve sokağa çıkma yasağı uygulamalarına gidilmiş, birçok iş yeri ve üretim tesisi faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmıştır.
- Salgın küresel ölçekte arz ve talebin önemli ölçüde daralmasına, tedarik zincirlerinin aksamasına, küresel ticaret hacminin gerilemesine ve işsizlik oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Turizm ve ulaştırma sektörleri bu süreçte görece daha fazla etkilenen sektörler olarak ön plana çıkmıştır. Salgın, ayrıca özellikle Mart ve Nisan aylarında, finansal piyasalarda dalgalanmalara, gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışlarına ve bu ülkelerde uluslararası döviz likiditesinde azalmaya yol açmıştır.
- Ülkemiz, Kovid-19 salgını ile mücadele tedbirlerini hızlı bir şekilde uygulamıştır. 10 Ocak 2020 tarihinde oluşturulan Koronavirüs Bilim Kurulu'nun tavsiye niteliğindeki kararları doğrultusunda salgının yayılmasını engellemeye yönelik birçok önlem hızla hayata geçirilmiştir.

- Alınan önlemlerin etkin bir şekilde uygulanmasının yanı sıra ülkemizin güçlü bir sağlık sistemine sahip olması ve başta şehir hastaneleri olmak üzere sağlık sektörüne yönelik son 15 yılda yapılan yatırımlar salgın ile mücadelede Türkiye'nin başarılı sonuçlara ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

- Üretim, ihracat ve istihdamın devamlılığı 18 Mart 2020 tarihinde açıklanan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi ile desteklenmiştir. Paketin kapsamı daha sonra ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda alınan yeni tedbirler ile genişletilmiş, böylece toplumun tüm kesimlerinin bu süreçte desteklenmesi sağlanmıştır.

- Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi ve alınan diğer tedbirler kapsamında, ihtiyaç sahibi hanehalkına nakit desteği sağlanmış, en düşük emekli aylığı yükseltilmiş, kısa çalışma ödeneğinin kapsamı genişletilerek süresi uzatılmış, telifi çalışma süresi artırılmış, istihdamın sürekliliği desteklenmiş ve bireylerin krediye erişim imkânları artırılmıştır. İşletmelerin vergi ve prim ödemeleri ertelenmiş, işletmelere sektörel odaklı vergi indirimleri yapılmış, kredi ödemelerinin ertelenmesi imkânı tanınmış, temerrüde düşen firmalara mücbir sebep açıklama imkânı getirilmiş ve kredi teşvikleri verilmiş, Kredi Garanti Fonu'nun (KGF) limiti artırılarak teminat sıkıntısı yaşayan işletmelerin finansmana erişimine imkân sağlanmıştır.

- Kovid-19 salgınının finansal piyasalardaki olumsuz etkilerinin sınırlandırılması, kredi kanallarının açık tutulması ve firmalara nakit akışında kesinti yaşanmaması amacıyla, finansal piyasalarda Türk lirası ve yabancı para likiditesinin etkin yönetimi doğrultusunda gerekli tedbirler, ilgili kurumların tam uyumu ve koordinasyonu ile hayata geçirilmiştir.

- Salgına karşı alınan sosyal hareketliliği kısıtlayıcı tedbirlerin etkisiyle ekonomik aktivite Nisan ayında belirgin şekilde daralmıştır. Türkiye'de genel anlamda bir karantina uygulanmaması ve firmaların önemli bir kısmının tam kapasitede olmasa bile üretimlerine ve ihracata devam etmiş olması ekonomik aktivitedeki ve istihdamdaki daralmayı sınırlandırmıştır. Atılan adımların etkisi ve kademeli normalleşme süreci ile ekonomik aktivite Mayıs ayında toparlanmaya başlamıştır. Satın alma yöneticileri endeksi, kapasite kullanım oranı ve güven endeksleri gibi öncü göstergelerde hızlı iyileşme gözlenmiştir.

- Salgın kaynaklı risk algısındaki bozulma gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışına, yurt içi finansal piyasalarda dalgalanmaya, döviz kurlarında baskıya ve kur geçişkenliği nedeniyle enflasyonda artışa neden olmuştur. Ayrıca, küresel talepteki daralma ve salgınla mücadele kapsamında alınan tedbirler nedeniyle mal ve hizmet ihracatının gerilemesi ve altın ithalatının güçlü seyri nedeniyle cari işlemler dengesinde bu dönemde beklenenin üzerinde bir açık görülmüştür.

- Salgın dönemine özgü bu makro dengelerdeki geçici bozulmanın uygulanmakta olan normalleşme adımları ve Ağustos ayı itibarıyla başlatılan etkin ve kademeli çıkış stratejisi çerçevesinde Programın ilk yılında ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

1.2. Makroekonomik Gerçekleşmeler

- **Büyüme:** 2019 yılının ikinci yarısında finansal koşullardaki iyileşme, enflasyondaki düşüş, risk primlerindeki azalmaya paralel olarak faiz oranlarındaki gerileme ve belirsizliklerdeki azalma ile birlikte ekonomik faaliyet güç kazanmıştır. 2019 yılının son çeyreğinde Türkiye ekonomisi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,4 oranında büyümüştür. Yılın son çeyreğindeki bu güçlü büyüme performansı sayesinde yıl genelinde büyüme oranı yüzde 0,9 olarak gerçekleşmiştir (YEP 2020-2022 tahmini yüzde 0,5).

- Büyümedeki ivmelenme, 2020 yılının ilk iki ayında da devam etmiş ve yılın ilk çeyreğinde büyüme oranı yıllık yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir. Büyümenin kaynağı özel tüketim ve kamu tüketimi harcamaları olurken, toplam yatırımlar makine ve teçhizat yatırımlarındaki güçlü artışa rağmen inşaat yatırımlarında süregelen daralma nedeniyle zayıf seyretmiştir.

- Ekonomideki bu ivmelenme süreci, Mart ayının ikinci haftasında ülkemizde etkili olmaya başlayan Kovid-19 salgını nedeniyle yılın ikinci çeyreğinde sektöre uğramıştır. Sosyal hareketliliği kısıtlayıcı tedbirler, kısmi karantina uygulamaları, seyahat kısıtlamaları, bazı ekonomik faaliyetlerin geçici olarak durdurulmasına ve firmaların daha düşük kapasite ile çalışmalarına yol açan diğer çeşitli önlemler iç talebi ve üretimi olumsuz etkilemiştir. En büyük ticaret ortağımız olan Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere dış talepteki daralma ve turizm gelirlerindeki düşüş, salgının Türkiye ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinin Nisan ayında belirginleşmesine neden olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak Türkiye ekonomisi, yılın ikinci çeyreğinde yüzde 9,9 oranında daralmıştır. Bu

dönemde, Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi AB ve OECD ülkelerinin ortalamalarına kıyasla daha sınırlı düzeyde kalmıştır. Üretim tarafında sanayi ve hizmet sektörlerinde, talep tarafında ise ihracat ve özel tüketim kalemlerindeki daralma belirgin hale gelmiştir.

- Alınan tedbirler Kovid-19 salgını ile mücadelede ilerleme kaydedilmesini sağlamış, bu tedbirlerle salgının ekonomi üzerindeki etkileri en aza indirilmiş, üretimde süreklilik sağlanmıştır. Böylece 2020 yılı Mayıs ayının ortasında kısmi normalleşme adımları atılmış, Haziran ayında bu adımlar genişletilmiştir. 2019 yılında dengelenme süreciyle elde edilen kazanımlar salgınla mücadelede gerekli tedbirlerin alınması için yeterli mali alanın oluşmasını sağlamış ve ekonomideki toparlanmada belirleyici olmuştur.

- Üçüncü çeyreğe ilişkin öncü veriler, ikinci çeyrekteki daralmanın ardından, V-tipi güçlü bir toparlanmaya işaret etmektedir. Böylelikle, büyümenin 2020 yılında yüzde 0,3 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Başlıca ticaret ortağımız olan Avrupa ülkelerinin salgından oldukça olumsuz etkilenmeleri ve seyahat kısıtlamaları sonucu mal ve hizmet ihracatında yıl genelinde gerçekleşen daralma nedeniyle net ihracat büyümeyi düşürücü yönde etki etmektedir. Bununla birlikte yılın ikinci yarısındaki tüketim ve yatırımlardaki toparlanma eğiliminin büyümeyi pozitif etkilemesi öngörülmektedir.

- **İstihdam:** 2019 yılının ikinci yarısında ekonomik faaliyetteki toparlanmaya rağmen yılın bütününde büyümenin sınırlı seviyede kalması istihdam piyasasını olumsuz etkilemiştir. 442 bini inşaat sektöründen olmak üzere toplam istihdam 658 bin kişi azalmış ve işsizlik oranı yüzde 13,7 seviyesinde gerçekleşmiştir (YEP 2020-2022 tahmini yüzde 12,9).

- Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de Kovid-19 salgını başta hizmetler sektörü olmak üzere işgücü arzında ve istihdamda önemli kayıplara yol açmıştır. 2020 yılı Haziran döneminde istihdam oranı yüzde 42,4 seviyesinde gerçekleşirken, işsizlik oranı işgücüne katılım oranındaki gerilemeye bağlı olarak yüzde 13,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

- Salgının işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin asgari düzeye indirilmesi amacıyla 2020 yılında Mart ayının sonu ile birlikte kısa çalışma ödeneğinden yararlanma şartları esnekleştirilmiş, fesih yasağı getirilmiş ve normalleşme desteği gibi tedbirler uygulamaya alınmıştır. Önümüzdeki dönemde devam eden

normalleşmeye bağlı olarak ekonomik aktivitede meydana gelecek canlanmanın istihdam üzerindeki etkilerini artırmak amacıyla uygulamaya konulacak İstihdam Kalkanı Paketi ile ilave istihdam desteklerinin ve işgücü piyasasına yönelik yapısal dönüşüm adımlarının hayata geçirilmesi planlanmakta, böylece istihdamdaki artış ile işsizlik oranında kademeli bir iyileşme hedeflenmektedir.

- **Enflasyon:** Tüketici enflasyonu, güçlü politika koordinasyonu ve para politikasındaki sıkı duruşun kararlılıkla sürdürülmesiyle Türk lirasında sağlanan istikrarlı görünümün, ılımlı seyreden talep koşullarının, işlenmemiş gıda ve ithalat fiyatlarının ve enflasyon beklentilerindeki iyileşmenin katkısıyla 2019 yılı Eylül ve Ekim aylarında tek haneli seviyelere gerilemiş, yılsonunda YEP (2020-2022) tahmininin altında, yüzde 11,8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

- 2020 yılının ilk çeyreğinde yatay seyreden yıllık tüketici enflasyonu, salgına bağlı birim maliyet artışları, birikimli döviz kuru gelişmeleri ve salgın kaynaklı artan gıda fiyatları sonucunda, 2020 yılının ikinci çeyreğinde bir miktar yükselerek yüzde 12,6 olarak gerçekleşmiştir. Temmuz-Ağustos aylarında ise büyük ölçüde baz etkisi kaynaklı olarak yüzde 11,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Salgına bağlı tedbirlerle kısa vadede etkili olan arz yönlü unsurların, normalleşme sürecinin devamıyla kademeli olarak ortadan kalkması ve önümüzdeki dönemde enflasyonun yeniden düşüş eğilimine girmesi beklenmektedir.

- **Cari işlemler dengesi:** Türk lirasının dış ticaret açısından daha rekabetçi bir seviyeye gelmesi, ihracatta artan ürün ve pazar çeşitliliği, ekonomik faaliyetin seyrine bağlı olarak zayıflayan ithalat talebi ve artan turizm gelirlerinin etkisiyle 2019 yılında ekonomik büyümenin olduğu bir dönemde cari işlemler dengesinde fazla verilmiştir (8,8 milyar dolar). 2020 yılına artış eğilimini sürdürerek başlayan ihracat ve turizm gelirlerinde Kovid-19 salgını nedeniyle başta AB ülkeleri olmak üzere önemli ticaret ortaklarımızda görülen talep ve pazar daralması ile sınırlardaki karantina önlemleri sonucunda özellikle Nisan ve Mayıs aylarında sert düşüşler görülmüştür. Düşük baz etkisi ve hanehalkının yatırım tercihlerine bağlı olarak artan altın ithalatındaki güçlü seyre bağlı olarak ithalattaki daralma ise ihracata göre daha sınırlı kalmıştır. Ekonomilerde normalleşme sürecinin başladığı Haziran ayı ile birlikte ihracatımız hızla toparlanmaya başlamış, 2020 Haziran-Ağustos döneminde 2020 Mart-Mayıs dönemine kıyasla yüzde 26,9 oranında artış kaydetmiştir. Aynı dönemde altın hariç ihracatın ithalatı karşılama

oranı ise 15 puanın üzerinde artarak yüzde 90 olmuştur.

- Bununla birlikte, bu aylarda dış ticaret dengesinde iyileşme gözlenirken turizm gelirleri ve ilişkili hizmet sektörleri gelirlerindeki zayıf görünüm kaynaklı olarak 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla yıllıklandırılmış cari işlemler dengesi 14,9 milyar dolar açık vermiştir. Önümüzdeki dönemde küresel düzeyde yaşanan normalleşme süreci ile ihracat ve turizm gelirlerindeki toparlanmanın sürmesinin, ithal ürünlere uygulanan vergilerde yapılan ayarlamaların, emtia fiyatlarındaki düşük seviyelerin ve reel kur düzeyinin cari işlemler dengesine olumlu yansıyacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, yurt içinde salgın dönemine özgü mali ve finansal tedbirlerde normalleşmeye gidilmesinin etkisiyle kredi büyümesinde başlayan dengelenme cari işlemler dengesini destekleyecektir.

- **Kamu maliyesi:** Mali disiplin ve tasarruf anlayışı ile uygulanan maliye politikaları çerçevesinde 2019 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı YEP (2020-2022) tahmini ile uyumlu olarak yüzde 2,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ekonomideki güçlü toparlanmanın devam ettiği 2020 yılının ilk çeyreğinde bütçe performansı hedeflerle uyumlu seyretmiştir.

- Maliye politikası araçları, Kovid-19 salgını ve salgının ekonomik yansımaları ile mücadelede etkin bir şekilde kullanılmıştır. Kamu kaynakları tüm imkânlar seferber edilerek hanehalkını, reel sektörü ve sağlık sistemini desteklemeye tahsis edilmiş, geniş çaplı vergisel ve nakdi destekler hayata geçirilmiştir. Bütçe gelirleri küresel yavaşlama ve ekonomik aktivitedeki zayıflamaya rağmen beklentiler dâhilinde gerçekleşmiş, bununla birlikte, sağlanan teşvik ve destekler nedeniyle 2020 yılı Ocak-Ağustos döneminde merkezi yönetim bütçesi 110,9 milyar TL açık vermiştir. Bütçedeki bozulmanın görece sınırlı kalmasında İşsizlik Sigortası Fonu'nun salgının işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla istihdamı korumaya yönelik etkin kullanımı ve hanehalkının borçluluk düzeyinin düşük olması nedeniyle yönlendirilmiş kredilere erişebilmesi belirleyici olmuştur.

- 2020 yılı sonu itibarıyla bütçe açığının öngörülen seviyenin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Ancak, bu geçici sapmanın gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke ile karşılaştırıldığında sınırlı seviyede olacağı görülmektedir. Önümüzdeki dönemde normalleşme sürecinin olumlu etkilerini göstermesine, ekonomik aktivitedeki toparlanmaya ve uygulanacak politika ve tedbirlere bağlı olarak bütçe

performansının iyileşmesi ve bütçe açığının GSYH'ye oranının 2020 yılında yüzde 4,9 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

1.3. Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum

- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi gerek Kovid-19 salgını ile mücadeleye gerekse ekonomiye ve sosyal hayata ilişkin tedbirlerin hızlı ve bütüncül bir şekilde alınmasını sağlamaktadır.
- Önümüzdeki üç yıllık seçimsiz dönem, paradigma değişimi çerçevesinde yapısal reformlarla ekonomide planlanan köklü dönüşüm ve değişimi tamamlamak için bir fırsat penceresi sunmaktadır.
- Enerji hatlarının merkezi ve transit ülkesi konumundaki Türkiye uluslararası hukuk çerçevesinde, adil ve hakkaniyete uygun kalıcı çözümler bulma ilkesinden ödün vermeden bölgedeki doğal haklarını savunmaya devam edecektir.
- Küresel büyüme görünümü salgın dolayısıyla önemli ölçüde zayıflamıştır. Salgın nedeniyle hükümetler ve merkez bankaları, ekonomilerini ve finansal sistemlerini desteklemek amacıyla kapsamlı maliye ve para politikası bileşimini içeren önlem paketleri açıklamışlardır. Alınan önlemler kapsamında kamu harcamaları artırılırken, vergiler düşürülmüş ve ertelenmiştir. Açıklanan güçlü destek paketleri, salgının olumsuz ekonomik etkilerini sınırlandırmıştır.
- Para politikası kapsamında gelişmiş ve gelişmekte olan ülke merkez bankaları hızla faiz oranlarını düşürmüş ve piyasalara gerekli likiditeyi sağlamıştır. ABD, Avrupa ve Japonya Merkez Bankaları varlık alım programlarını artırmış, bilançolarını hızla büyütmüşlerdir. Alınan bu önlemler piyasalardaki tansiyonun düşmesine katkıda bulunmuş ve finansal koşulların iyileşmesini sağlamıştır. Küresel düzeyde düşen faiz oranları ve artan likidite dış finansman şartlarını olumlu yönde etkilemektedir.
- Ülkelerin 2020 yılı Mayıs ayından itibaren normalleşme sürecine geçmesi ve kademeli olarak azaltılan önlemlerle birlikte öncü göstergelerde iyileşme gözlenmiştir. Diğer taraftan, birçok ülkede salgının varlığını güçlü şekilde devam ettirmesi nedeniyle toparlanma sürecine ilişkin belirsizlikler sürmektedir.
- ABD-Çin ilişkilerindeki ticaret ve teknoloji odaklı gerginlik, Kovid-19 salgını nedeniyle son dönemde tekrar artış göstermiştir.

- Kovid-19 salgını ile birlikte tedarik zincirleri sekteye uğramış ve tek bir ülkeye bağımlı olmanın riskliliği ortaya çıkmıştır. Önümüzdeki dönemde birçok şirketin tedarik konusunda ülke çeşitliliğine gideceği beklentisi bulunmaktadır. Bu sürecin ülkemiz açısından yeni fırsatlar doğurması beklenmektedir.

- Salgının kısa sürede kontrol altına alınamaması veya artçı dalgaların boyutunun ve süresinin uzun olması en önemli risk unsurlarındandır. Bu süreçte artan küresel kamu borç yükü yeni bir risk faktörü olarak ortaya çıkmıştır. Korumacılık ve bozulan küresel değer zincirleri nedeniyle uluslararası ticaretin salgından beklenenden daha fazla ve uzun süreli olarak etkilenmesi öngörülmektedir.

1.4. Temel Hedefler

1- Program dönemi boyunca enflasyonla tavizsiz bir şekilde mücadele edilecek, 2023 yılı sonunda tüketici enflasyon oranı yüzde 4,9 seviyesine indirilecektir.

2- İhracata ve ithal ürünlerin yerli üretimine dayalı ekonomik dönüşüm ve değişim adımlarıyla ve artan turizm gelirlerinin etkisiyle Program dönemi sonunda cari işlemlerde kalıcı olarak denge tesis edilecektir. Takip eden dönemde gaz ve petrol keşiflerinin sağladığı katkıyla ekonomimizin cari fazla vereceği bir döneme girilecektir.

3- İç ve dış şoklara karşı ekonomimizi daha dayanıklı hale getirecek politikalar ile finansal istikrarı ve güvenliği esas alan yeni bir finansal mimari oluşturma çalışmaları sürdürülecektir.

4- Büyümenin seviyesinin yüksekliği kadar kaliteli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için makroekonomik dengeleri gözetin ve stratejik reformlarla desteklenen yeni bir kalkınma modeli uygulanacaktır.

5- Program dönemi boyunca büyümenin istihdam ve refah artışı ile birlikte vatandaşlara yansımaları hedeflenmektedir. Kovid-19 salgınının küresel çapta getirdiği belirsizliklere karşı, salgının seyrini de göz önünde bulunduran ekonomi politikalarıyla ekonomik aktivitenin sürekliliğine ve yatırımların güçlenmesine öncelik verilecektir.

6- Kovid-19 salgını ile mücadele nedeniyle ekonomide ortaya çıkan etkiyi bertaraf etmek için alınan kamu maliyesi tedbirleri geçici süreyle uygulanacak bununla birlikte ekonomide kalıcı toparlanmayla bütçe dengesinde kademeli iyileşme sağlanacaktır. Program dönemi sonunda bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 3,5 olması hedeflenmektedir.

7- Kamu borç stoku sürdürülebilir düşük düzeylerde korunmaya devam edilecektir.

8- İşgücü piyasasında iş-beceri uyumu artırılacak ve esnekleştirme adımları atılacaktır.

9- Kamu yatırım ve harcamalarının etkinliğini artıracak değişim programları sürdürülecektir.

10- Teşvik ve destek sistemi sadeleştirilerek mükerrerliği önleyici bir yapıda kurgulanacak, teşviklerin makroekonomik hedefler ve bütçe hedefleri ile uyumu sağlanacaktır.

11- Kamu yatırımlarında, 11. Kalkınma Planı'nda yer alan öncelikli imalat sanayi sektörlerine ve bu sektörlerle yönelik beşeri ve fiziki altyapıyı güçlendirecek Ar-Ge, dijitalleşme, insan kaynakları, lojistik ve enerji gibi yatay alanlar ile tarım, turizm ve savunma sanayi alanlarına öncelik verilecektir.

12- Türkiye Varlık Fonu, cari işlemler dengesini güçlendirecek, ülkenin stratejik hedeflerini ve finansal piyasaların gelişmesini destekleyecek, yerli ve yabancı yatırımcılar ile iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımları yapacaktır.

13- Petrol ve doğal gaz kaynağı arama faaliyetleri hızlandırılacaktır. Karadeniz'de bulunan Sakarya doğal gaz sahası üretime alınarak bulunan rezervin en kısa sürede ekonomiyeye kazandırılması sağlanacaktır.

14- Vergi politikaları vergide adalet ve eşitlik ilkelerini pekiştirecek şekilde sürdürülmeye devam edilecek, vergi tahsilatının etkinliği artırılacak ve kayıt dışı ekonomiyeye mücadele sürdürülecektir. Program süresince, vergi affına gidilmeyecektir.

15- Tarımda üretim ve verimlilik artışı; yeni nesil girişimciler, teknolojiler, girdi bazlı destekleme ve sözleşmeli tarımla sağlanacaktır.

16- Bankacılık sektörü kaynaklarını kaliteli ve sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek şekilde kullanması yönünde teşvik

edilecektir. Krediler üretken kapasiteyi destekleyici şekilde verimli alanlara yönlendirilecektir.

17- YEP'teki makroekonomik hedefleri destekleyecek ve sürdürülebilir kılacak, nitelikli insan gücü ve güçlü toplum hedefi ile ilgili proje ve programlar hayata geçirilmeye devam edilecektir.

Söz konusu temel hedefler bu Programda belirlenen politika, tedbir, eylem ve projelerle hayata geçirilecektir. Bunlara ilişkin etki ve maliyet-fayda analizlerini, uygulama takvimini ve performans kriterlerini içeren YEP Eylem Planı bütçe yılıyla birlikte uygulamaya konulacaktır. Bu plan çerçevesinde gerçekleştirilen ilerlemeler üçer aylık dönemlerde takip edilecektir.

2. BÜYÜME VE İSTİHDAM

Bu Program ile yenilikçi ve yüksek katma değerli üretim ve ihracat odaklı yeni büyüme modeli güçlendirilecektir. Programın ekonomik büyüme yaklaşımının temelinde kapsayıcılık, teknoloji odaklılık ve sürdürülebilirlik kavramları bulunmaktadır. Büyümenin istihdam artışı ile birlikte refah artışını bütün vatandaşlara yayması, teknoloji yoğunluğu giderek artan yatırımlara ve ihracata dayanması, çevre dostu olması ve makroekonomik dengelerle uyumlu olması hedeflenmektedir.

Kovid-19 salgınının küresel çapta getirdiği belirsizliklere karşı, 2019 yılındaki dengelenme sürecinde iyileşmeye başlayan yatırım ortamı, yatırımı teşvik eden politikaların birbirini tamamlayıcı etkileriyle birlikte sermaye birikiminin yeniden ivmelenmesini sağlamıştır. Salgının seyrini de göz önünde bulundurarak, makro dengeleri gözetken ekonomi politikalarıyla ekonomik aktivitenin sürekliliğine ve yatırımların güçlenmesine öncelik verilecek, Program döneminde büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesi sağlanacaktır.

Sanayide katma değerli üretim kapasitesini artırmak üzere orta-yüksek ve yüksek teknoloji seviyesindeki ürünlere yönelik yatırımları teşvik etmek büyüme stratejisinin öncelikleri arasında olacaktır. Üretim yapısının verimlilik artışı ve rekabet avantajıyla cari dengeye olumlu katkı sunacak şekilde dönüşümü için kritik

önem arz eden ve ekonominin diğer alanlarını besleyen merkezi sektörleri güçlendirmek için dijitalleşme başta olmak üzere verimlilik artışını sağlayacak tüm gerekli politikalar uygulanmaya devam edecektir. Büyümenin istihdam artışı ve bölgesel kalkınmayı getirecek nitelikte olmasını sağlamak için bölgelerin altyapı kalitesinin geliştirilmesi, nitelikli insan kaynağı havuzunun büyütülmesi ile enerji, ulaşım ve iletişim bağlantılarının güçlendirilmesi faaliyetleri sürdürülecektir.

Hazırlanan yargı reform paketleriyle adalet erişiminin kolaylaştırılması, şeffaflığın artırılması, yargısal süreçlerin hızlandırılması ve makul sürede yargılanma hakkının korunmasına yönelik faaliyetlere devam edilecektir. Güven veren ve erişilebilir adalet sistemi, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine katkıda bulunarak ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyecektir.

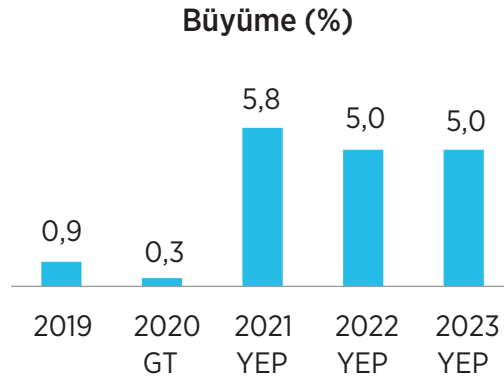
Program dönemi boyunca üretimde ithalata bağımlılığı azaltıcı, yerli üreticileri kamu alımlarında önceleyici tedbirler ve yatırımlar ile ihracat odaklı üretimin artırılması ve makro-finansal risklerin sınırlandırılmasına yönelik eşgüdümlü politika bileşimi sayesinde güçlü ve istikrarlı büyüme hedeflenmektedir. Salgının etkilerinin azalmasıyla küresel ekonominin toparlanma eğilimine girmesi ve küresel değer zincirlerinin yeniden şekillenme sürecindeki kazanımlarımız da büyüme performansına olumlu katkı yapacaktır.

Üretim yapısını değiştirmeye yönelik uygulanan dönüşüm odaklı politikalar dönem boyunca sanayide katma değer artışını destekleyecektir. Tarım sektöründeki büyümenin ise dönem boyunca uzun dönem ortalamasının üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde sulama ve kanal yatırımlarının tamamlanması ile sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması gibi politikalar bu gelişmeye katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan son dönemde inşaat sektörüne sağlanan elverişli finansman imkânlarının enflasyon ve faiz oranlarında sağlanacak kalıcı iyileşme ile devam etmesi beklenmektedir. Kentsel dönüşüm ve sosyal konut projelerinin de inşaat sektöründeki büyümeyi desteklemesi öngörülmektedir.

Salgın süresince hayata geçirilen Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi, finansal istikrara ve iktisadi faaliyetteki toparlanma sürecine katkı yapmış ve salgının ekonomi üzerinde oluşturduğu kısa dönemli olumsuz etkileri önemli ölçüde sınırlandırmıştır. 2020 yılı ikinci yarısındaki ekonomik aktivitedeki toparlanma eğiliminin devam etmesi ve 2021 yılında büyümenin yüzde 5,8 seviyesinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir. 2021 yılında

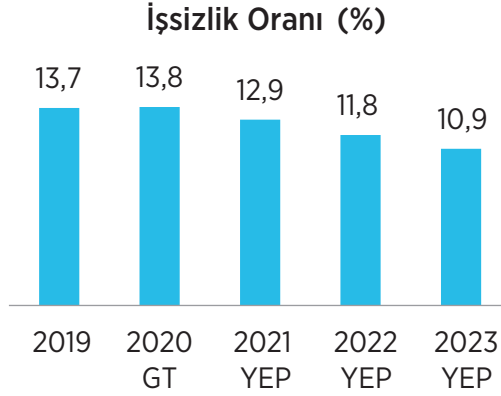
büyümenin hem yurt içi talep hem de yurt dışı talep kaynaklı dengeli bir görünüm sergilemesi beklenmektedir. Salgın kaynaklı belirsizliklerin azalması, finansal koşullardaki iyileşmeye bağlı öngörülebilirliğin artması ile tüketici ve yatırımcı güvenindeki toparlanma ve ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının canlanması yurt içi talebe katkı verecektir. İstihdamdaki artışın da etkisiyle özel tüketim iç talebin sürükleyicisi olacak; yurt içi ve yurt dışı talepteki toparlanma ve baz etkisi ile birlikte yatırımlar yüksek oranlı bir artış sergileyecektir. Bununla birlikte, mal ve hizmet ihracatındaki güçlü artış ve ithalattaki artışın görece sınırlı kalması ile net ihracatın büyümeye yeniden pozitif katkı yapması öngörülmektedir.

Üretim yönünden değerlendirildiğinde; 2021 yılında mal ve hizmet ihracatındaki artış ve yurt içi talepte genele yayılan toparlanma sonucunda sanayi katma değerindeki büyümenin GSYH büyümesinin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Üretim ve ihracat ile bağlantılı hizmet sektörlerindeki toparlanmaya ek olarak, salgın öncesi dönemde güçlü bir ivme yakalayan ancak salgın sürecinden en olumsuz etkilenen sektörlerin başında yer alan turizmde beklenen toparlanmayla birlikte hizmetler sektörünün büyümeye yüksek bir katkı yapması öngörülmektedir. 2021 yılında tarım sektörü büyümeye uzun dönem ortalamasının üzerinde katkı verirken, inşaat sektörünün ise sınırlı pozitif katkı vermesi beklenmektedir.

İstihdam kayıplarını önlemeye yönelik kapsamlı politika tedbirleri sonucunda salgının işsizlik oranı üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır. Önümüzdeki dönemde öngörülen toparlanmayla birlikte işgücü piyasasındaki olumsuz etkilerin büyük ölçüde hafifleyeceği ve istihdamın artmaya başlayacağı tahmin edilmektedir.

Program dönemi boyunca istihdamın yıllık ortalama 1 milyon 336 bin kişi artması ve işgücü katılım oranlarındaki artışa rağmen işsizlik oranının kademeli olarak gerileyerek 2023 yılında yüzde 10,9 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Büyüme ve Verimlilik ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı, tespit edilen tüm odak sektörlerde geliştirilerek uygulanmaya devam edilecektir.
- Sanayileşme İcra Komitesi kurularak kamu alımları ve politikaları yoluyla üretimin ve teknolojik kabiliyetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Bilişim, biyoteknoloji, nanoteknoloji gibi Ar-Ge yoğun ve yüksek teknoloji içeren sektörlerle yönelik ihtisas serbest bölge uygulaması yaygınlaştırılacaktır.
- Büyük veri kaynaklarından ekonomik fayda sağlanmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi amacıyla Yapay Zekâ Enstitüsü kurulmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
- Küresel rekabet gücümüzün artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması için stratejik öneme haiz aşı ile ilaç, tıbbi cihaz ve tanı kitleri geliştirilerek üretimi yapılacak ve biyoteknolojik/biyobenzer ilaçların üretiminde kamu hastanelerinin klinik araştırma potansiyelleri artırılabilecektir.
- Dışa bağımlılığın yüksek olduğu, kritik öneme sahip sektörlerde yerli ürün ve teknolojiler geliştirilmesine yönelik araştırmaları

destekleyecek ve koordine edecek Yüksek Teknoloji Platformları Çağrısı hayata geçirilecektir.

- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) markalaşması, kurumsallaşması, verimlilik artışı ve uluslararası piyasalara erişim sağlamaları amacıyla eğitim ve danışmanlık hizmetleri düzenlenecek, dijital dönüşümlerini tamamlamalarına ve yenilikçi iş modelleri geliştirmelerine katkı sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.
- Verimliliğin ve rekabet gücünün artırılması, yenilikçi teknolojiler ile imalat sanayinin bütünleşmesinin sağlanması amacıyla sanayide dijital dönüşüm desteklenecektir.
- Ülkemizde girişimciliğin gelişimini engelleyen sorunlar tespit edilerek girişimcilik ekosisteminin etkinliğinin artırılmasına yönelik çözüm odaklı bütüncül yaklaşımlar geliştirilecektir.
- Küresel boyutta bilinirliğe ve yüksek ekonomik değerlemeye ulaşan teknoloji girişimlerinin sayısı ihtiyaç özelinde finanse edilerek artırılabilecektir.
- Organize Sanayi Bölgelerinin kurumsal yapıları güçlendirilecek, doluluk oranlarının yükseltilmesine dönük çalışmalar yapılacak, altyapı ihtiyaçları ve ulaşımaya yönelik sorunları hızla çözülecektir. Sanayicinin uygun şartlarda yeni yatırım alanlarına ulaşabilmesi için altyapısı uygun, ulaşım imkânları kolay yeni sanayi alanları oluşturulacak ve planlı sanayi alanları dışında kalıp yeni yatırım yapmak isteyen sanayicilerimizin sorunlarının hızla çözümü sağlanacak ve yatırımları desteklenecektir.
- Kovid-19 salgını ile birlikte önemi daha da artan yeni küresel yatırım eğilimleri analiz edilerek küresel yatırım pastasından ülkemizin daha fazla pay alması için Türkiye'nin Uluslararası Doğrudan Yatırım Stratejisi hazırlanacaktır. Dönüşüm sürecinde olan küresel yatırım hareketlerinde, ülkemizin bölgesindeki pozisyonunu güçlendirecek, yüksek istihdam sağlayacak, ülkemizin dış ticaret açığını azaltacak ve ekonomik büyümesine katkı sağlayacak teknoloji ve Ar-Ge yoğun büyük ölçekli yatırımların ülkemize kazandırılması için çalışmalar yapılacaktır.
- E-ticaretin perakende ticaret içindeki payında dünyada ilk on ülke arasına girmek için tüketici ve üretici tarafında e-ticaret kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

- İllerin ve bölgelerin öne çıkan yatırım fırsatları kalkınma ajansları tarafından tespit edilerek yatırımcılara yol göstermek amacı ile hazırlanan fizibilite raporları erişime açık bir havuzda toplanacaktır.
- İl bazlı programlarla, illerin potansiyel değerlerini ekonomi ve istihdam açısından harekete geçirmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Lojistik Master Planı dikkate alınarak daha fazla liman, endüstriyel tesis ve lojistik merkezin yerel ağa ve uluslararası demiryolu koridorlarına bağlantısı yapılacaktır.
- Sıfır atık uygulamaları yeşil ekonomi ve sürdürülebilir çevre bakış açısıyla yaygınlaştırılmaya devam edilecektir.
- İklim değişikliği ve diğer riskler dikkate alınarak ihtiyaç duyduğumuz stratejik ve arz açığı olan tarım ürünlerini öncelikle kendi kaynaklarımızdan karşılamak ve gelecek nesillerin gıda arz güvenliğini sağlamak amacıyla; uzun vadede gıda ve su güvenliğinin sağlanması, tarım ve orman politikalarının stratejik üretim ve sürdürülebilirlik ilkeleri temel alınarak oluşturulması ile bütüncül ve entegre bir yöntemle hayata geçirilmesi için planlı üretim çalışmaları tamamlanacak ve planlar her yıl güncellenecektir.

Büyümenin Finansmanı ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Türkiye Varlık Fonu, petrokimya, madencilik ve yerli kaynağa dönük enerji üretimi alanlarında özel sektör ve yabancı doğrudan yatırımcı iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımlarında yer alacaktır.
- Türk Eximbank ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası (TKYB) fonlama imkânları, başta KOBİ'ler olmak üzere ihracatçıların ve ithal ikamesine yönelik yatırım projelerinin finansmanında kullanılacaktır.
- TKYB tarafından Yatırıma Destek Kredisi ile YEP'te önceliklendirilen sektörlerde faaliyet gösteren imalat sanayi firmalarının 10 yıla kadar vadeli, TL cinsi kredi ile uygun koşullarda desteklenmesi sağlanacaktır.
- Türkiye Kalkınma Fonu bünyesindeki sermaye yatırım fonları aracılığıyla katma değerli yerli ve yenilikçi üretimin desteklenmesi sağlanacaktır.

- KGF uygulamasında ihracat yapan ve ithalatı azaltan KOBİ'ler önceliklendirilecektir.

İstihdam ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Kovid-19 salgını sonrası ekonomik toparlanmayı destekleyici, gençlerin deneyim kazanarak işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştırıcı, kısmi süreli çalışmayı teşvik edici ve işgücü piyasasına ilişkin yapısal düzenlemeleri de içeren İstihdam Kalkını Paketi hayata geçirilecektir.

- “Hızlı işe dönüş desteği” ile işsizlik ödeneğinden yararlandırılan kişilerin işsiz kaldıkları sürenin azaltılması ve işgücüne daha çabuk geri dönmeleri teşvik edilecektir.

- 25 yaş altı gençler ile 50 yaşın üstünde olan çalışanların istihdam edilebilirliklerini kolaylaştırmak için daha esnek koşullar sağlanacaktır.

- İleri yaş gruplarında istihdamın desteklenmesine yönelik olarak 50 yaş üstü tam zamanlı çalışanların kısmi zamanlı çalışmaya geçişi teşvik edilecek, bu sayede iş ve yaşam dengesi daha sağlıklı hale getirilecektir.

- 10 günden az çalışan 25 yaş altı gençlerin daha kolay istihdam edilmesine imkân sağlayacak düzenleme ile gençlerin deneyim ve beceri kazanmaları sağlanacak ve işverenlerin gençleri tercih etmesi desteklenecektir.

- Kovid-19 salgını sonrası ihtiyaç duyulan uzaktan çalışma dâhil, mevzuatta tanımlanan ancak uygulama alanı bulamayan esnek çalışma biçimlerinin uygulanabilirliğini artırmaya yönelik ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

- Kayıtlı işsizlerin profillerinin çıkarılmasına ve aktif işgücü programlarının profil temelli sunumuna yönelik çalışmalar yapılacaktır.

- Sosyal yardım alan çalışabilir durumdaki bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla aktif işgücü programları etkin şekilde uygulanacaktır.

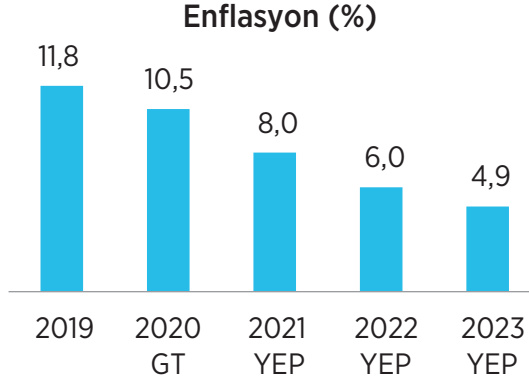
- Mesleki ve teknik eğitimin içeriği ile hayat boyu öğrenme ve aktif işgücü programları, belirlenen odak sektörler başta olmak üzere reel sektörün gelecekteki ihtiyaçları da dikkate alınarak işgücü piyasasında talep edilecek becerileri kazandıracak, nitelikli

beşeri sermaye ihtiyacını karşılayacak ve kurumsal kapasite kayıplarını en aza indirecek şekilde planlanacaktır.

- Geleceğin insana yakışır işleri yaklaşımıyla, bilgi teknolojileri, e-ticaret, girişimcilik programları, teknoloji yoğun işler ve dijital okuryazarlık gibi alanlarda işgücü taleplerini, becerilerini ve geleceğin mesleklerini belirlemek amacıyla sektörle işbirliği halinde çalışmalar yapılacaktır.
- İmalat, bilgi ve iletişim sektörlerinde yaşanan nitelikli işgücü ihtiyacının giderilmesi amacıyla sektör odaklı işbaşı eğitim programları düzenlenecektir.
- Türkiye'nin süregelen dijital dönüşüm sürecine katkı sağlanması amacıyla bilgi teknolojileri alanında kariyer sahibi olmak isteyen 1 milyon vatandaşımıza, düzenlenecek ücretsiz eğitimlerle yetkinliklerini geliştirme fırsatı tanınacak ve işverenlerin bu vatandaşlarımızın özgeçmiş bilgilerine hızlı ve kolay erişimi sağlanarak istihdam olanakları artırılacaktır.

3. FİYAT İSTİKRARI

- Para ve maliye politikalarının güçlü eşgüdümünün sürdürülmesi ile mal ve hizmet piyasalarında rekabet ve verimliliği artıracak yapısal politikaları hayata geçirerek enflasyonun kalıcı olarak düşük tek haneli seviyelere indirilmesi, Programın temel hedeflerindendir. Enflasyonun düşürülmesiyle; öngörülebilirlik artırılabilecek, belirsizlik kaynaklı risk primleri düşürülecek, finansal aracılık sisteminin ve reel sektör sabit sermaye yatırımlarının verimliliği yükseltilecek, uzun vadeli Türk lirası finansman kaynakları geliştirilecek, böylece ekonomik ve finansal istikrar güçlendirilecektir.
- Enflasyonun 2021 yılsonunda yüzde 8,0 olarak gerçekleşmesi, Program dönemi sonunda ise yüzde 4,9 düzeyine gerilemesi beklenmektedir.

Politika ve Tedbirler:

- Kamunun yönlendirdiği bazı fiyat ve ücretlerde geçmiş enflasyon yerine YEP enflasyon hedeflerine göre ayarlamalar yapılacak, böylece enflasyonda atalet etkisi sınırlandırılacaktır.
- Eşel mobil sistemi ile petrol fiyatlarındaki olası oynaklığın enflasyon üzerindeki etkisi bütçe dengesi de gözetilerek sınırlandırılmaya devam edilecektir.
- Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu'nun fahiş fiyat artışı ve stokçuluk uygulamalarına karşı piyasa dengesini ve tüketicileri korumaya yönelik faaliyetleri etkinleştirilecektir.
- Mal ve hizmet piyasalarında rekabeti korumak, geliştirmek, yeni doğrudan yatırımlar için daha elverişli bir ortamın tesisine katkı sağlamak, rekabet ihlallerini orantılı biçimde sonlandırmak, ekonomiyi ve tüketicileri kartelleşmeye karşı güvence altına almak için Rekabet Kurumu çalışmalarını sürdürecektir.
- Doğalgaz arz güvenliğinin sağlanarak fiyat istikrarının korunması amacıyla Tuz Gölü ve Kuzey Marmara doğalgaz yeraltı depolama tesislerinin kapasiteleri ile geri üretim kapasiteleri artırılabilecektir.
- Mal ve hizmet birim fiyatlarındaki olağandışı değişimlerin takibi amacıyla mal ve hizmet standart kod ve birim ölçüsü bilgilerinin elektronik belgelerde yer alması sağlanacak, bu veriler büyük veri ve veri analiz sistemleri üzerinden ilgili kamu kurumlarının/kuruluşlarının kullanımına sunulacak, böylece enflasyonla mücadelede katkı sağlanacaktır.

- Sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaştırılması; yerel tohum çeşitlerinin korunması, geliştirilmesi ve ticarete kazandırılması; iklim değişikliği ve diğer ihtiyaçlarla uyumlu olarak tohumluk ıslahı çalışmalarına devam edilecektir.
- Kamu kuruluşları ve özel sektör aracılığıyla sözleşmeli bitkisel ve hayvansal üretim modelleri yaygınlaştırılacaktır.
- Sertifikalı tohum, gübre, ilaç, elektrik ve mazot desteğinin aynı ve nakdi olarak çiftçilere sağlandığı, bu kapsamdaki girdilere yönelik finansmanın çiftçilere avans olarak faizsiz şekilde verildiği sözleşmeli üretim sistemi kademeli olarak uygulanacaktır. Sözleşmeli üretim çerçevesinde alım garantisi verilen üreticilere, ürün tesliminde avanstan artan kısım peşin olarak ödenecektir.
- Tarımda verimi artırmak, ekilebilir arazilerin boş kalmasını engellemek, ithal edilen ürünlerin ülkemizde üretimini artırmak, sezon dışı dönemde vatandaşımızın ihtiyaç duyduğu sebze ve meyvenin üretimine katkı sağlamak için münavebeli ekim programı oluşturulacaktır.
- Gıdada kayıp ve israfın önlenmesi amacıyla gıda bankacılığı teşvik edilerek tüketilebilir gıda paylaşımı artırılacaktır.
- Arazi toplulaştırma çalışmalarına ve sulama projelerine devam edilecektir. Bu kapsamda, önceliklendirilen 25 sulama projesi 2022 yılı sonuna kadar tamamlanarak yaklaşık 3 milyon 710 bin dönüm arazide sulu tarım yapılması planlanmaktadır.

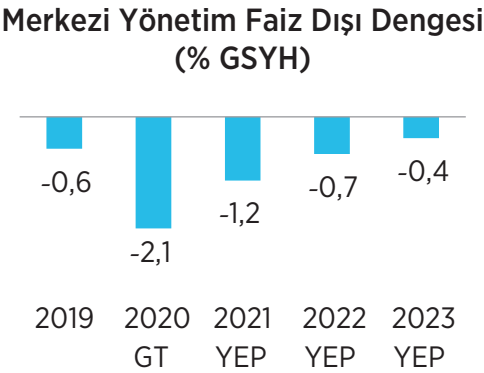
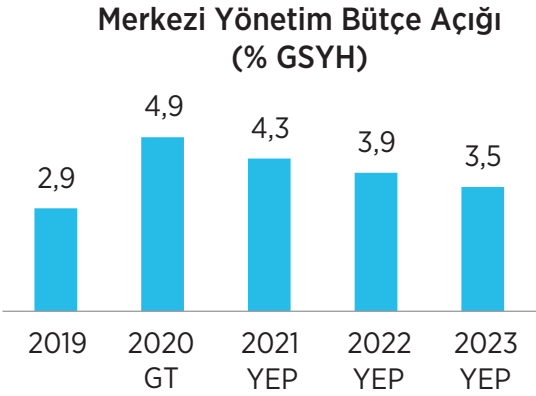
4. KAMU MALİYESİ

Mali disiplinin kararlılıkla sürdürüleceği Program döneminde, sürekli ve kalıcı gelir kaynakları ile vergi tahsilatında etkinliğin artırılması ve ekonomide kayıt dışılığın azaltılması hedeflenmektedir.

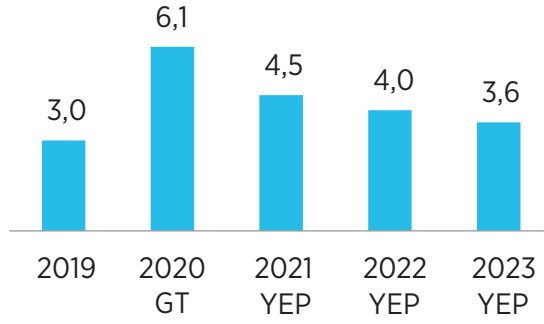
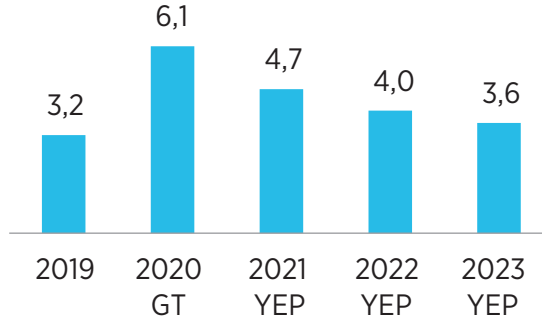
Kamu hizmet sunumunun ve idari yapısının etkinliğini artıracak ve gereksinimlerini dinamik bir yapıda karşılayacak program bütçe sistemine 2021 yılında geçilerek kamu kaynaklarının verimli kullanılması sağlanacaktır.

Salgın sürecinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik alınan tedbirler nedeniyle bütçeye yansıyan maliyetler, salgınla mücadelede yakalanan başarıyla orantılı olarak önümüzdeki dönemde azalacak, ekonomik faaliyetlerde yaşanan iyileşmeye bağlı olarak bütçe gelirleri artacaktır.

Program dönemi boyunca bütçe açığının GSYH'ye oranının kademeli bir şekilde gerilemesi ve dönem sonunda yüzde 3,5 olması beklenmektedir.

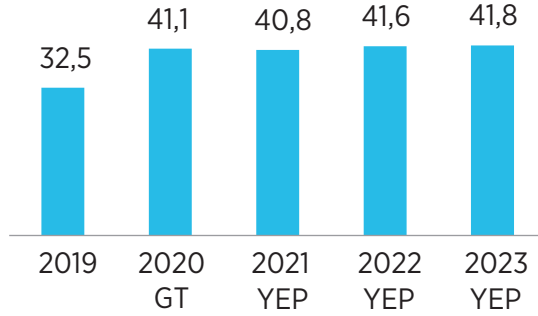

Genel devlet dengesi ile kamu kesimi genel dengesinin de benzer bir eğilim göstermesi hedeflenmektedir.

**Genel Devlet Açığı
(% GSYH)****Kamu Kesimi Borçlanma Gereği
(% GSYH)**

Program dönemi boyunca sağlanan mali disiplin ile kamu borçluluğu sürdürülebilir düşük düzeylerde tutulacaktır. 2020 yılında yüzde 41,1 olması beklenen AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ye oranının 2023 yılı itibarıyla yüzde 41,8 olacağı tahmin edilmektedir.

AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku (% GSYH)

Politika ve Tedbirler:

- Teşvik ve destek sisteminin verimliliğinin artırılması amacıyla destek uygulamaları ilgili kurum ve kuruluşlarca yapılacak etki değerlendirme çalışmaları dikkate alınarak revize edilecektir.
- Devlet Malzeme Ofisi'nin ülke kalkınmasında ihtiyaç duyulan kamu alım politikalarını destekleyen uluslararası ölçekte öncü bir merkezi satın alma kurumuna dönüşümü sağlanacaktır.
- Tıbbi cihazlarda değer bazlı geri ödeme modelleri ve bununla beraber uygulamaya alınması planlanan risk paylaşımı modelleri ile kaliteli ürüne ödeme yapılması ve daha etkin bütçe kullanımı sağlanacaktır.
- Yerli üretimi desteklemek amacıyla ithal yoğunluğu yüksek ürünlerin vergi oranları gözden geçirilerek bu ürünlerin ithalatının azaltılmasına katkı sağlanacaktır.
- Vergi mevzuatının sadeleştirilmesine, etkin olmayan istisna, muafiyet ve indirimlerin gözden geçirilmesine ve kademeli olarak kaldırılmasına devam edilecektir.
- Kamu İhale Kanunu kapsamındaki ihalelere ilişkin mevzuat ve uygulamalar sadeleştirilerek başta KOBİ'ler olmak üzere, yerli ve yerel üreticilerin ihalelere katılımı kolaylaştırılacaktır.
- Vergi mükelleflerimizin vergi bilincinin güçlendirilmesi ve vergiye gönüllü uyumun artırılması için davranışsal kamu politikalarından faydalanılacaktır.

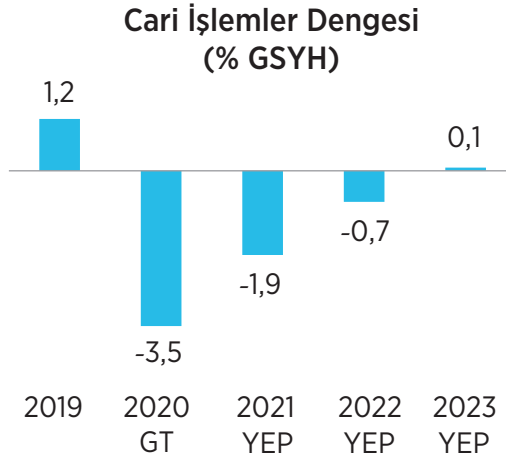
- Dijital olarak alınıp satılabilen ve transfer edilebilen, dijital bir değeri temsil eden sanal varlıklar kullanılarak yapılan işlemlerin vergilendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecek, bu varlıkların suçun finansmanında kullanılmasının önlenmesine yönelik bir takip mekanizması tesis edilecektir.
- Dijital ekonomik faaliyetlerin tam ve doğru şekilde vergilendirilmesi sağlanacak, matrah aşındırma ve kâr kaydırma kaynaklı vergi kaybı azaltılacaktır.
- Kamu kaynaklarının daha etkin şekilde değerlendirilmesi ve hazine nakit rezervinin güçlendirilmesi için Tek Hazine Kurumlar Hesabının kapsamı genişletilecektir.
- Vergisel işlemlerde uzaktan denetim ve risk bazlı incelemelerin yaygınlaştırılması için Risk Analizi Değerlendirme ve Araştırma (RADAR) Sistemi kurulacak, farklı veri kaynaklarından edinilen bilgiler RADAR sisteminde toplanacak, risk senaryoları oluşturulacak ve modelleme yapılacaktır.
- Kamu gelirlerinin tahsilat performansı artırılacak, kayıt dışılıkla mücadeleye devam edilecek, vergi kayıp ve kaçağı ile mücadelede bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak, elektronik ortamda yapılan ticari faaliyetlerin ve sosyal medya kullanılarak kazanılan gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler gözden geçirilecektir.
- Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede 2020 yılında başlayan Vergi Denetim Kurulu'ndaki organizasyon ve denetim sistematığı değişikliği ile birlikte 2021 yılında dijital takip ve risk yaklaşımı ile izlemenin etkinliği artırılacaktır.

5. CARİ İŞLEMLER DENGESİ

Uluslararası alanda rekabetçi ve güçlü istihdam potansiyeli olan öncelikli sektörlerin desteklenmesiyle sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması, yurt içi üretim kapasitesinin artırılarak ithalata olan bağımlılığın azaltılması ve artan turizm gelirleriyle cari işlemler dengesinde iyileşmenin sağlanması temel amaçtır. Teknoloji transferi sağlayan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının katkısıyla ödemeler dengesindeki iyileşmenin desteklenmesi hedeflenmektedir. Karadeniz'deki doğal gaz keşfi kaynaklı olarak yapılacak yeni doğal gaz kontratlarında fiyatların daha rekabetçi olması sağlanacak ve 2023 yılında doğalgazın kullanılmaya başlanacak olması enerji ithalatına olumlu yönde katkı yapacaktır.

Salgının dünya ekonomisi ve ticaretinde oluşturduğu gerilemenin Program döneminde tedrici olarak ortadan kalkması beklenmektedir. Dış talepteki artış, turizm gelirlerinde beklenen güçlü toparlanma ve altın talebinde normalleşme ile cari açığın 2021 yılında ılımlı seyretmesi öngörülmektedir. Bu durum dış finansman ihtiyacını azaltarak reel kesimin dış borç azaltma sürecini destekleyecektir.

Cari işlemler dengesinin GSYH'ye oranının 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla yüzde 1,9 ve yüzde 0,7 olarak açık vermesi, Program dönemi sonunda ise sınırlı fazlaya dönmesi tahmin edilmektedir.

Dış Ticaret ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- İhracatta destek uygulamaları, Kovid-19 salgını etkisiyle küresel ekonomik koşullarda ortaya çıkan yeni normal anlayışı ile uyumlu hale getirilerek güncellenecek, dış pazarlarda gelişen ve değişen talep doğrultusunda yeni ve etkili destek mekanizmaları uygulamaya konulacaktır.
- İhtiyaç sahibi büyük firmalar tarafından talep edilen Ar-Ge ve yenilik tabanlı çözüm önerilerinin aynı firmaların eş finansmanı ile KOBİ'ler tarafından karşılanması sağlanacaktır. Siparişe Dayalı Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı ile daha fazla Ar-Ge ürünü daha hızlı ve etkin bir şekilde ticarileştirilecektir.
- İhracat artışı ve küresel ölçekte ürün geliştirmenin önemli

unsurlarından olan test ve sertifikasyon altyapısı güçlendirilecek, üreticilerimizin test, belgelendirme ve sertifikasyon hizmetlerini ağırlıklı olarak yurt içinden almaları sağlanacaktır.

- E-ihracat yoluyla ülke ekonomisinin uluslararası rekabetçiliğinin artırılması, yeni ihracat alanlarının oluşturulması, istihdam imkânlarının artırılması ve dijitalleşmenin getirdiği yeni fırsatlarla beraber bu alanda oluşacak yeni pazarlarda ülkemizin payının artırılması amacıyla bireysel e- ihracatçılara yeni bir vergi teşviki getirilecek, bu alanda girişimde bulunacaklara eğitim ve sertifika verilecektir.

- Kovid-19 salgını sonrası yeni normalle birlikte; yapısal değişime uğrayan tedarik zincirlerine girmek için firmalarımız gereken standartlar, tasarım, sürdürülebilirlik, güvenlik ve üretim kabiliyetleri açısından güçlendirilerek firmalarımızın küresel tedarik zincirlerine katılımları desteklenecektir.

- Türk firmalarının Küresel Tedarik Zincirindeki (KTZ) yerinin güçlendirilmesini ve yeni firmaların KTZ'lere katılımını sağlayacak, ülkemizin küresel tedarik zincirindeki payını artıracak destek programı hayata geçirilecektir.

- Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde Çin ile ikili ticari ve ekonomik ilişkiler geliştirilecektir.

- Ülkemizin üçüncü ülkelerle ticari ilişkilerinin geliştirilmesi ve ülkemiz hak ve çıkarlarının azami ölçüde korunmasını/gözetilmesini teminen ticaret diplomasisi araçları etkin bir şekilde kullanılacaktır.

- Gümrük Birliğinin güncellenmesi müzakereleri kapsamında başta AB Komisyonu olmak üzere, ilgili platformlar nezdinde girişimlere devam edilecektir.

- Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında AB'ye ihracatımızda Avrupa Yeşil Mutabakatına adaptasyon sağlanması amacıyla kamu, özel sektör, STK'lar ve üniversiteleri koordine ederek, AB ile diyalog içerisinde gerekli çalışmalar ve hazırlıklar yapılacaktır.

- Petrol ve doğal gaz kaynağı aramaları, başta denizlerde olmak üzere, hızlandırılarak sürdürülecektir.

- Bor ve lityum başta olmak üzere madenler işlenip yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülecek ve uluslararası piyasalara sunulacaktır.

- Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi artırılabilecektir. Başta sanayi sektöründe olmak üzere endüstriyel işletmelerin verimsizlik ve kayıplarının giderilmesi ile atık enerjilerinin geri kazanılması için verimliliği artırıcı projeler hayata geçirilecektir.
- Maden arama ve sondaj çalışmaları devam ettirilerek, bulunan rezervler kamu/özel iş birliğinde yeni iş modelleri ve finansman mekanizmalarıyla ekonomiye kazandırılacaktır.
- Kullanım ömrü henüz dolmayan teknolojik ürünlerin tekrar ekonomiye kazandırılması, ekonomik değer oluşturmaları, israfın ve çevreye verilen zararların azaltılması için ikinci el teknolojik ürünlerin belirli bir standartta yenilenerek güvenli bir şekilde tekrar satışa sunulması için yasal düzenleme yapılarak standartlar oluşturulacaktır.
- Yüksek teknoloji ürünlerinin üretileceği, büyük ölçekli yerli ve yabancı yatırımların yer alacağı, etkin yönetim modeline sahip endüstri ve teknoloji bölgeleri kurulacaktır.

Turizm ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Kovid-19 salgını sonrası normalleşme döneminde uygulanmak üzere başlatılan Güvenli Turizm Sertifikasyon Programı sürekli ve kalıcı hale getirilecek, sektörün öncelikleri doğrultusunda tanıtım, pazarlama ve sektörün hizmet kalitesini artırıcı faaliyetler ve turizm yatırımları desteklenmeye devam edilecektir.
- Kovid-19 salgını sonrası dönemde birçok ülkede açığa çıkan sağlık sektöründeki zafiyetleri fırsata çevirmek amacıyla ülkemizdeki sağlık turizmi potansiyeline yönelik projeler hayata geçirilecek ve bu kapsamda özellikle ileri yaş turizmi ile termal turizme yönelik tanıtım stratejileri geliştirilecektir.
- Turizmin 12 aya ve tüm ülkeye yaygınlaştırılması amacıyla yeni destinasyonlar belirlenecek; gastronomi, festival, kültür, eco turizm, inanç, eğitim, spor ve bisiklet turizmi gibi alternatif turizm ürünleri zenginleştirilerek 2023 Turizm Master Planı hayata geçirilecektir.
- Hedef pazarlardaki üst segment ziyaretçi kitlesine yönelik odaklı ve özelleştirilmiş pazarlama ve tanıtım stratejileri uygulanacaktır.

- Ülkemizdeki önemli turistik destinasyonların tanınırlığını artırmak amacıyla dijital medyanın gücünden yararlanılacaktır.
- Teknoloji destekli ziyaretçi deneyimini artırıcı projeler hayata geçirilecek, sanal müze, sergi ve dijital fuar organizasyonları ile dijital turizm çeşitliliği geliştirilecektir.
- İllerdeki otel kapasitelerinin maksimum oranda kullanılmasını ve geceleme sürelerinin artırılmasını sağlamak üzere; kültür, sanat, eğlence, festival, kongre ve seminerler, spor, macera, doğa, alışveriş gibi birden fazla turizm faaliyetlerini aynı anda içeren, ürün çeşitliliği sunan bütüncül olarak planlanmış turizm destinasyonları oluşturulacaktır.
- Ana kaynak pazarımız olan ülkelerin seçilmiş şehirlerinden konaklama kapasitesinin yüksek olduğu turistik bölgelerimize doğrudan tarifeli ve charter uçuş seferlerinin başlatılmasına ve sürdürülmesine yönelik uluslararası havayolu şirketleri ile tur operatörlerine pazarlama faaliyetlerinde destekte bulunulacaktır.
- Ülkemizdeki kültür varlıkları ile ilgili farkındalığın artırılması ve bu alanda turizm potansiyelinin oluşturulması sağlanarak kültür turizmi geliştirilecektir.
- Turizme nitelikli insan kaynağı kazandırılması amacıyla eğitim alanında işbirliği protokolleri yapılarak nitelikli personel sayısı artırılabilecektir.
- Kültür ve sanat endüstrileri güçlendirilerek ülkemiz önemli bir film çekim merkezi ve dizi/film ihracatçısı haline getirilecektir.

6. FİNANSAL İSTİKRAR

Program ile finansal piyasalarda stratejik reformlar yoluyla tasarrufların artırılması, kaynak dağılımında etkinliğin desteklenmesi, finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi ve finansal sistemin sermaye piyasası ayağının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Program dönemi boyunca, ekonominin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve şoklara karşı dirençli kılınması için finansal istikrarın güçlendirilmesi, finansal sektörün aracılık faaliyetinin yüksek katma değerli ve üretken sektörleri destekler yapıda önceliklendirilmesi ve böylece dış finansmana bağımlılıktan kaynaklanan kırılganlıkların azaltılması hedeflenmektedir.

Salgının ekonomideki etkilerine yönelik Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından sağlanan geçici esnekliklerin etkisiyle bankacılık sektörünün 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla sermaye yeterlilik rasyosu yüzde 19,2'ye yükselmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu Basel III kriterlerine göre yüzde 8 olarak uygulanan yasal asgari oranın ve BDDK tarafından yüzde 12 olarak belirlenen hedef oranın oldukça üzerindedir. Sermayenin kalitesinin bir ölçütü olarak kabul edilen çekirdek sermaye yeterliliği rasyosu ise yüzde 14,9 ile yasal oran olan yüzde 4,5'in çok üzerinde güçlü bir duruş sergilemektedir.

Bankaların finansal şoklara karşı kullanabilecekleri güçlü yabancı para likidite tamponları, bir yıl içinde vadesi dolacak yurt dışı kaynaklı borcu karşılayabilecek düzeydedir.

Salgın sürecinde reel sektörün ve hanehalkının bozulan nakit akışı ve artan likidite ihtiyacının karşılanması için alınan koordineli tedbirlerle kredi mekanizmasının işlerliği korunmuş ve bu sayede kredi artış hızı ivmelenmiştir. Önümüzdeki dönemde hâlihazırda başlamış olan iktisadi faaliyetteki toparlanma sürecinin tamamlanması, nakit akımlarının normalleşmesi ve finansal istikrarın korunmasına yönelik son dönemde alınan önlemlerle birlikte kredi artış hızındaki yavaşlama sürecinin devam etmesi beklenmektedir.

Salgın öncesi dönemde düşüş eğilimine giren tahsili gecikmiş alacak oranı, esas olarak salgın sürecinde toplam kredilerde yaşanan hızlı artış ve kredilerin tahsili gecikmiş alacak olarak sınıflandırılmasının geciktirilmesine yönelik alınan tedbirler neticesinde, 2020 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 4,2 seviyesine gerilemiştir. BDDK tarafından kredilerin tahsili gecikmiş alacak olarak sınıflandırılmasına ilişkin alınan önlemlerin etkilerinin, salgın sonrası dönemde aktif kalitesine gecikmeli olarak yansımaları beklenmektedir. Salgının seyrine bağlı olarak olası tahsili gecikmiş alacak artışları yakından izlenecek olmakla birlikte, bankacılık sektörü güçlü sermaye ve likidite yapısı ile aktif kalitesi kaynaklı riskleri yönetebilecek konumdadır. Atılan normalleşme adımlarının yanı sıra yılın ikinci yarısında iktisadi faaliyette genele yayılması beklenen toparlanmanın, önümüzdeki dönemde tahsili gecikmiş alacak artışını sınırlandırması beklenmektedir.

2020 yılının ilk çeyreği itibarıyla reel sektörün toplam finansal borcunun GSYH'ye oranı yüzde 60,7 seviyesindedir. Toplam borcun yüzde 59,7'si döviz cinsindendir. Reel sektör toplam net

döviz açık pozisyonu 2020 yılında azalış eğilimini sürdürmüş ve Haziran ayı itibarıyla 162,9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Reel sektör firmaları 1 yıllık vadede açık pozisyon riski taşımamaktadır. Reel sektörün kısa vadeli döviz varlıkları döviz yükümlülüklerinin üzerindedir.

Salgın döneminde kredi büyümesinde görülen ivmelenmede bireysel krediler önemli bir rol oynamış olsa da hanehalkı borçluluğunun GSYH'ye oranı, bireysel kredi kartlarına ve tüketici kredilerine yönelik uygulanan makro ihtiyati politikalara rağmen emsal ve gelişmiş ülkelerin çok altında bir seviyede seyretmeye devam etmiştir. Bu dönemde BDDK tarafından bireysel kredi kartlarında asgari ödeme oranlarının yüzde 20'ye çekilmesi, hanehalkının borç servis kapasitesini desteklemiştir. Ayrıca, bireysel kredi kullanıcılarının döviz cinsinden veya dövizle endeksli kredi kullanamaması döviz kuru riskini sınırlandırmaktadır.

Sermaye piyasalarının Türkiye ekonomisindeki payı artmaya devam etmektedir. Bireysel yatırımcı sayısı, kurumsal ve bireysel yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü ve işlem hacmi gibi göstergelerde önemli artışlar görülmektedir. Özkaynak finansmanı yoluyla sermaye piyasalarından finansman sağlayan şirketlerin sayısı artmaktadır. Program döneminde, sermaye piyasalarında biriken tasarrufların ülkemizdeki şirketler kesimine uzun vadeli finansman olanakları sağlayarak ülkemiz kalkınmasına doğrudan katkı sunması hedeflenmektedir.

Politika ve Tedbirler:

- Yeni finansal mimari anlayışı çerçevesinde finansal istikrar ve güvenliği esas alan esnek, etkili ve kapsamlı düzenleme altyapısının güçlendirilmesi sağlanacaktır.
- Ülkemizde finansal teknolojilerin (Fintek) yaygınlaştırılmasına yönelik kapsamlı bir strateji dokümanı ve eylem planı hazırlanacak, bu alanda yapılan çalışmalar tek elden koordineli bir şekilde yürütülecektir.
- İstanbul Finans Merkezi (İFM) 2022 yılında açılacaktır.
- Türkiye'nin katılım finans ve reasürans sisteminde önde gelen ülkeler arasında yer almasını sağlamak üzere, iyi uygulama örnekleri ve uluslararası kabul gören faizsiz finans ilkeleri çerçevesinde, sektörün ihtiyaçlarını ve katılımcıların

hassasiyetlerini dikkate alan bir katılım finans strateji belgesi oluşturulacak ve uygulamaya alınacaktır.

- Ticari bir alacağın ödenmemesine bağlı olarak ortaya çıkabilecek kayıpların tazmin edilmesine hizmet eden alacak sigortasının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

- Finansal işlemlere ilişkin bilgilerin daha anlaşılabilir şekilde kullanıcılara aktarılması sağlanarak finansal okuryazarlık artırılacaktır.

- Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin finansmanında yenilikçi sanayi ve teknoloji şirketlerine uygun koşullarda ve uzun vadeli finansman imkânlarının sağlanması için girişim sermayesi fonları ve kitle fonlaması platformları gibi sermaye piyasası araçlarından etkin bir şekilde faydalanılacaktır.

- Para ve sermaye piyasalarının derinleştirilmesi için uzun vadeli tasarruflarda artışa katkı sağlayacak çalışmalara devam edilecektir.

- İhracatçılarımız ve döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan veya imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerimiz Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında öncelikli olarak desteklenerek bu kesimlerin kefalet limitlerinden yararlanma oranları artırılacaktır.

- Kredi kullandırımına ilişkin süreçlerin iyileştirilmesine ve kredilerin verilmiş amaçları doğrultusunda kullanılmasının sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

- Bankaların performans yönetim sistemleri kapsamında belirlenen hedefler, makroekonomik hedefler ile uyumlu hale getirilecektir.

- Yatırımcılara sunulan finansal araç çeşitliğinin artırılması, dijitalleşme seviyesinin yükseltilmesi ve atıl varlıkların ekonomiye kazandırılması için yeni ürün ve hizmetlerin devreye alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

- Teminat süreçlerinde operasyonel maliyetlerin azaltılması ve KOBİ'lerin merkezi takas hizmeti sayesinde faaliyetlerini sürdürmesi için takas süreçlerinde iyileştirme ve geliştirme yapılacaktır.

- Uzun vadeli ve sermaye yoğun altyapı, enerji, sanayi veya teknoloji yatırımlarının finansmanında sermaye piyasası araçlarından etkin bir şekilde yararlanılması için alternatif bir yatırım aracı olan proje finansmanı fonu ve projeye dayalı menkul

kıymet sistemine ilişkin uygulama çerçevesi tamamlanacaktır.

- Reel sektör şirketlerinin borçlanma aracı ihracı yoluyla sermaye piyasalarından daha fazla yararlanabilmesi için Teminat Yönetim Sözleşmesi'ne ilişkin yasal altyapı oluşturulacaktır.
- Finansal sistemin derinleştirilmesi ve yurt içi tasarruf tabanının genişletilmesi için yeni ürünlerle sistemde derinliğin ve tasarruf seviyesinin artması sağlanacaktır.

7. EYLEM VE PROJELER

Programda bahsedilen politika ve tedbirlerle uyumlu olarak YEP'in temel amaçlarına ve temel makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine hizmet eden, uzun vadede bireysel ve toplumsal gelişimi güçlendirmeyi hedefleyen takvimlendirilmiş eylem ve projeler hayata geçirilecektir. Bu eylem ve projeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK							
Sıfır atık uygulamaları ülke genelinde yaygınlaştırılarak geri kazanım oranının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓			✓
Atık ithalatına yönelik kota uygulaması daha da geliştirilerek döngüsel ekonomiye uyum çerçevesinde yurt içi atık ayrıştırması ve yeşil dönüşüm teşvik edilecek, böylece ülkemizin atık ithalatı da azaltılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓			✓
Hazineye ait tarım arazilerinin ihtiyaç duyulan ürünlerin ekimi için kiralanması yoluyla tarımsal üretim artırılacak ve atıl kaynaklar kullanıma açılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓		✓
Kültürel mirasımızın korunması, restore edilerek günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılması ve tanıtılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
EĞİTİM							
Uzaktan eğitim sürecinin <i>Harmanlanmış Eğitim Sistemini</i> destekleyecek şekilde etkin hâle getirilmesi için içerik, altyapı, tasarım ve yönetim ile ilgili geliştirmeleri kapsayan bütünsel bir sistem hayata geçirilecek; dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitimden daha fazla faydalanmaları sağlanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Eğitim kurumlarında hijyen şartları iyileştirilecek, enfeksiyon önlemeye yönelik çalışmalar planlı ve sürekli bir şekilde uygulanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Eylül 2021				✓	✓
Eğitim-öğretimin uluslararası standartlara uygun hâle getirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacaktır, ölçme, izleme ve değerlendirme sisteminin etkinliği artırılacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Tüm eğitim süreçlerinde öğrencilerin akademik, kariyer ve sosyal duygusal gelişim alanlarında desteklenmesi amacıyla rehberlik hizmetlerinin niteliği artırılacak, öğrenciler gelecekte ihtiyaç duyulacak mesleklere kendi beceri ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Ülkemizdeki özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin aldıkları eğitimin niteliği ve kalitesi artırılacak, bu öğrenciler özgün tanılama araçlarıyla tespit edilecek ve gelişim süreçleri desteklenerek izlenecek, bu öğrencilerin hem bireysel yaşamlarına hem de ülkemiz ekonomisine katma değer oluşturmaları sağlanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
EĞİTİM							
Mesleki eğitim kurumlarındaki öğrencilerin edindikleri bilginin beceri ve üretime dönüştürülmesi sağlanacak, bu sayede sektörün işgücü ihtiyacına cevap verebilecek niteliğe sahip bireyler sektörle iş birliği içinde yetiştirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Eğitimde adaletin sağlanması amacıyla; öğrenciler, okullar ve bölgeler arasında mali kaynak, öğretmen ve yönetici niteliği, eğitim donanımı ve kazanımlar açısından oluşan farklılıkların azaltılması için okulu merkeze alan bir sistem yaklaşımı benimsenecek, okul yöneticiliği güçlendirilecek, eğitim kalite endeksi oluşturulacak, deneyimsiz öğretmenler desteklenecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sanayinin ihtiyaçları ve dijital dönüşüm hedefleri çerçevesinde yenilikçi okul-sektör iş birliği modelleri kurulacak, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının kapasiteleri sektörün işgücü ihtiyacına cevap verebilecek şekilde geliştirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
FİNANSAL SİSTEM							
Yatırım enstrümanlarının çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi için farklı vadelerde ve yapılarda kira sertifikası ihraçlarına devam edilecek, kira sertifikası piyasası geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Katılım finans sektörüne yönelik oluşturulan politikaların takibi ve raporlanması sağlanacak, bu sektörün düzenleyici ve denetleyici kurumları ile sektör kuruluşları arasındaki işbirliği güçlendirilecek ve Merkezi Danışma Kurulu'nun etkinliği artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Katılım finans alanında uluslararası standartlara uyum sağlanacak ve katılım sigortacılığı yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Borsa işlemlerinde kullanılan sistemlerin yerli ve milli kaynaklar üzerinde geliştirilmesi ve bu konuda dışa bağımlılığın azaltılması için yerli ve milli finans teknolojileri yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		✓
Ülkemizde fikri mülkiyet varlıklarının değerlendirme kapasitesi geliştirilerek ülke ekonomisine katkısı artırılabilecek ve üniversitelerde, araştırma kurumlarında ve teknoloji geliştirme bölgelerinde geliştirilen patentli teknolojilerin sanayiye etkin bir şekilde aktarılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
FINANSAL SİSTEM							
Türk Eximbank bünyesinde müstakriz fon altyapısı kurularak ihracatçılarımızın kambiyo işlemlerini gerçekleştirebilmelerine ve Banka'nın kaynak yapısının çeşitlendirilmesine imkân sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
İhracatçılarımızın yeni pazarlara güvenle girmelerini sağlamak ve mevcut pazarlarındaki iş hacimlerini genişletmek amacıyla Türk Eximbank'ın alacak sigortası ve garanti destekleri kademeli olarak artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		✓
Türk Eximbank finansman desteklerinden yararlanan firmalar içerisindeki KOBİ oranı artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
GENÇLİK VE TOPLUM							
Adalete erişimin daha etkin hale getirilmesi amacıyla kırılgan grupların ihtiyaçlarına duyarlı bir adli yardım sistemi oluşturulacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2022			✓	✓	✓
Ailelerin bağımlılık ve suç eğilimi ile ilgili risk bazlı profillerinin çıkarılmasını sağlamak amacıyla sosyal araştırma yapılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sosyal yardımlarda mükerrerliklerin engellenmesi, kamu kaynaklarında etkinliğin sağlanması amacıyla sosyal yardımlarda bütüncül yapı güçlendirilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	✓
Milli Teknoloji Hamlesinin itici gücünü oluşturacak teknoloji üretme yetkinliği yüksek bir gençlik yetiştirilmesi amacıyla 81 ilde 100 Dene-yap Teknoloji Atölyesi kurulacak; gençlik merkezlerinde 2021 yılında 35 bin gence algoritma, programlama, web ve mobil uygulama geliştirme, robotik ve elektronik eğitimleri verilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Gençlere yönelik yapılacak eğitim, bilgi ve beceri kazandırma programlarında online tabanlı platforma geçiş sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Gençlerin işgücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmak amacıyla ilgi duydukları alanlarda profesyonellik kazanarak nitelikli bireyler olarak yetişmeleri sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
E-duruşma başta olmak üzere yargıda teknolojik imkânlar artırılacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	✓
Yargının finans, enerji, çevre ve imar gibi sektörlerle ilişkin alanlarda ihtisaslaşması sağlanacak ve bu alanlarda ihtisas mahkemeleri oluşturulacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Arbuluculuk sistemi yaygınlaştırılarak uyuşmazlıkların daha kısa sürede çözülmesi sağlanacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
İcra ve iflas işlemlerinin daha hızlı ve daha etkin yapılabilmesi amacıyla icra ve iflas sistemi günümüz şartlarıyla uyumlu bir hale getirilecek ve sanal icra dairesi uygulaması geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Afrika'ya olan ihracatımız, ülkemizin rekabet gücünün yüksek olduğu belirlenen ürün ve ürün grupları dikkate alınarak hedef ülke ve sektörlerle yönelik iş dünyası, diplomasi ve finansman ayaklarını temel alan bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.	Dışişleri Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Vergiye gönüllü uyumun ve iş yapma kolaylığının artırılmasına yönelik olarak vergi beyannameleri gözden geçirilecek ve mükelleflerin ve meslek mensuplarının görüşleri doğrultusunda sadeleştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
Teşvik ve desteklerde etkinliği sağlamak amacıyla; kapsamlı analize imkân veren, bütüncül ve kaliteli veri sağlayan Teşvik ve Destek Bilgi Sistemi hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Destek programlarının tabi olacağı temel ilke ve kuralların belirlenmesi, teşvik ve destek sisteminin sadeleştirilerek mükerrerliği önleyici bir yapıda kurgulanması, teşvik ve desteklere ilişkin etkinliğin sağlanması ve etki değerlendirmelerinin yapılabilmesi amacıyla gerekli olan yasal ve düzenleyici çerçeve hazırlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Kooperatif ve üst kuruluşlarının; uluslararası kooperatifçilik ilke ve uygulamalarına uygun şekilde faaliyet göstermesini, şeffaf ve profesyonel bir yönetim yapısına kavuşturulmasını, etkin bir denetim sistemine sahip olmasını, sağlayacak şekilde kooperatifçilik mevzuatı güncellenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
İhracatımızın sürdürülebilirliğinin sağlanması, dış ticarete maliyetlerin azaltılması ve ihrac ürünlerimizin yeni pazarlara en etkin ve verimli yoldan ulaştırılması amaçları ile yurtdışında Türk ihrac ürünlerinin depolanabildiği, elleçlenebildiği ve ilgili ülkenin iç kesimlerine dağıtımının yapılabileceği Yurtdışı Lojistik Merkezlerin kurulması desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Eylül 2022	✓	✓	✓		
Ekonomik ilişkilerin bir üst seviyeye çıkarılması ve mevcut ilişkilerin derinleştirilmesi için ilgili ülkelerle müzakeresi sürdürülen Tercihli Ticaret Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşmaları cari dengenin sürdürülebilirliği gözetilerek tamamlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞ VE YATIRIM ORTAMI							
Brexit sonrasında Birleşik Krallıkla ticari ve ekonomik ilişkilere yeni bir dinamizm ve boyut kazandırmak amacıyla yeni bir Tercihli Ticaret Sistemi oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		✓
Afrika Ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini teminen iş ve ticaret forumları düzenlenecektir.	Ticaret Bakanlığı	Ekim 2023		✓			
Girişimcilerin hızlı ve güvenli bir şekilde ticari hayata başlamalarını sağlamak için şirket kuruluş süreçleri tamamen dijital ortama taşınacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022		✓			✓
İhracatçı firmaların ihtiyaç duydukları tüm bilgilere tek elden erişimlerini sağlamak, firmalara özel, kişiselleştirilmiş pazar ve ürün önerileri sunmak amacıyla hizmete açılan Kolay İhracat Platformu güçlendirilecek, kullanımı yaygınlaştırılarak mevcut ve potansiyel ihracatçılara etkin bir pazara giriş rehberliği kaynağı oluşturulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	✓
İhracata ilişkin tecrübelerin paylaşılacağı ulusal bir iş ağı kurularak; İhracatçı Startup Online Network Programı, Türkiye Kadın Girişimci Online Network Programı ve Ulusal Kadın İhracatçı Network Platformu aracılığıyla kadın ve genç girişimciler ihracata yönlendirilecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	✓

İŞ VE YATIRIM ORTAMI	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
Helal Akreditasyon ve diğer akreditasyon çalışmalarının önemini ve iş dünyasının konu hakkında farkındalığını artırmak için yurt içinde ve yurt dışında çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			
Ülkemizde ve yurt dışında helal belgelendirme faaliyeti yürüten kuruluşların akreditasyonu gerçekleştirilecek ve kamu nezdinde izlenebilir bir sistem kurulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2023		✓			

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM							
Özel politika gerektiren gruplar için aktif işgücü programları düzenlenecek ve bu grupların özel sektörde istihdamlarına aracılık edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
İşsizlerin profil, beceri, beklenti ve istihdam edilebilmelerini engelleyen unsurların tespit edilmesi ve bu kişilere yönelik özelleştirilmiş politikaların uygulanmasına yönelik <i>İşsiz Profil Envanteri Araştırması</i> yapılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓	
İŞKUR tarafından sunulan eğitimlere oluşturulacak dijital kütüphane vasıtasıyla erişim imkânı sağlanacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	✓
Etkili danışmanlık hizmetleri ile gençlerin kariyer planlamalarına destek verilerek eğitim sonrası işgücü piyasasına girişleri kolaylaştırılacak, bu kapsamda staj portalı kurulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	✓
Ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda mesleki ve teknik eğitim sisteminin yapısı güçlendirilecek, reel sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücü ihtiyacı sektörle iş birliği içinde karşılanacak, bu doğrultuda Ulusal Meslek Standartları ve Yeterlilikler belirlenecek, mesleki yeterlilik belgeli ve nitelikli işgücü sayısı artırılabilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓		✓	
Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin tekrar canlandırılması ve bu kapsamda istihdam olanaklarının artırılması amacıyla yapılacak çalışmalar teşvik edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM							
Kayıt dışı istihdamla mücadelede etkinlik artırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	✓	
Çalışma izni kriterleri, yerel işgücü piyasasının korunmasına ve ekonomik büyümeye katkı sağlayacak şekilde yeniden belirlenecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓	
Sektörel farklılıklar göz önünde bulundurularak işyerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin etkinleştirilmesi için simülasyon, tahminsel modelleme gibi yeni nesil yöntemlerle iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin kapasite artırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	✓
Kamuda kadro ve pozisyonların iş tanımları yapılacak, çalışanların yetkinlikleri belirlenecek, norm kadro çalışmaları gerçekleştirilecek, iş tanımı ve yetkinlikler dikkate alınarak norm fazlası personelin yeniden yerleştirilmesi yapılacak, hedef ve yetkinlik bazlı performans değerlendirme sistemi oluşturularak başarılı personelin ödüllendirilmesini sağlayacak Kamu İnsan Kaynakları Yönetim Sistemi kurulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2023				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ							
Kamu düzenini ve güvenliğini tehdit eden olayların öngörülmesi ve önlenmesi için bilişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılacağı projeler hayata geçirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2021				✓	
Afetlerle daha etkin müdahale için toplumun farkındalığı artırılacak, kesintisiz ve güvenli haberleşme altyapısı kurulacak ve afet risklerinin belirlenmesi ve azaltılması için planlama çalışmaları yürütülecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	✓
Nüfus hizmetlerinde kullanılan sistem ve uygulama yazılımlarının yerli ve milli üretim kapsamında dijital dönüşümü sağlanacak, Biyometrik Veri Sistemi hayata geçirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Siber tehditlerin etkilerinin azaltılması, ulusal seviyede gerekli önlemlerin alınması, güvenli bir ulusal siber ortamın oluşturulması ve ülkemizin siber güvenlik alanında uluslararası seviyede en üst sıralarda yer almasını teminen 2020-2023 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı hayata geçirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2023		✓		✓	

KAMU MALİYESİ	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
Kamu kaynaklarının verimli kullanılması amacıyla Yurt Dışı İlaç Fiyat Listesinde (Ek-4/C) yer alan yurt dışı ilaçların tamamı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından temin edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓		
Bakım ekonomisi altyapısı güçlendirilecek ve Uzun Dönemli Bakım Sigortasına İlişkin Aktüeryal Model oluşturulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓	✓	
İlaç, aşı, tıbbi cihaz başta olmak üzere sağlık alanında ve ülkemizin kalkınmasına katkı sağlayacak ileri teknoloji yatırımlarına DMO tarafından alım garantisi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓		
Kamu taşıtlarının tedarikinde, kullanımında ve tasfiyesinde etkinlik ve verimliliği artıracak politikaların sağlıklı şekilde yürütülmesine imkân tanıyacak kamu taşıt filo yönetim sistemi kurulacak, uygulama modeli yaygınlaştırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓	✓		
Kamuya ait taşınmazlar ve atıl tesisler, milli ekonomiye katkı sağlanması için katma değer oluşturacak şekilde istihdam, yatırım/üretim amacıyla değerlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2023		✓	✓		
KİT'lerde bağımsız denetim ve iç kontrol sisteminin kalitesinin artırılması ile KİT'lerin faaliyetlerini daha etkin ve verimli yürütmeleri sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Haziran 2022	✓	✓			
E-nabız sisteminde yapılacak iyileştirmelerle mükerrer işlemlerin önüne geçilerek doğru ve etkin faturalandırma yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Haziran 2022		✓	✓		

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
SAĞLIK							
Kanser, kronik ve nadir hastalıkların erken tanı ve tedavisi ile önlenmesinde etkin, özgün ve katma değeri olan ürünlerin geliştirilmesi için kişisel ve dönüşümsel tıp alanında uygulamalı projeler hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		✓	
Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının kanıta dayalı bir şekilde sağlık sistemine entegrasyonu sağlanacak, klinik araştırma kapasitesi artırılarak inovasyon ve Ar-Ge altyapısı güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Ülkemizdeki yaşlı bireylerin tıbbi bakım ihtiyacının tespit edilmesi ve yaşlılıkta tanı, tedavi ve izleme hizmetlerinin uygun ve etkin işleminin sağlanması amacıyla Türkiye Yaşlılık ve Sağlık Araştırması yapılacak ve Yaşlı İzlem Projesi hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2022				✓	
Akılcı ilaç kullanımı konusunda farkındalık ve izleme-değerlendirme faaliyetleri yürütülerek ilaç kullanımının optimize edilmesi ve ilaç maliyetlerinin azaltılması konusunda projeler uygulamaya konulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓	✓	
Sağlık hizmetlerinin dijitalleşmesi ve uzaktan sağlık hizmeti sunulabilmesine imkan sağlayacak teletıp uygulamaları hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Haziran 2023				✓	✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TARIM							
Yeni potansiyel su ürünleri yetiştiricilik alanları belirlenerek yatırımlara hazırlanacak, alternatif su ürünleri yetiştiriciliğinde tür çeşitliliği artırılacak ve kapalı devre su ürünü yetiştiricilik sistemi yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓			
Mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdit çalışmaları tamamlanacak ve ıslah çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Depreme dayanıklılığı ve ısı yalıtımını artırmak, çevre dostu malzemelerin kullanımını yaygınlaştırmak için inşaat sektöründe yapısal ahşap kullanımı artırılacak, endüstriyel ve ekonomik değeri olan ağaçların dikimi yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			
Yabani zeytin ve menengiç ağaçları aşılansarak üretime kazandırılacak ve bu ağaçların yetiştigi bölgelerde yaşayan kişilere ürünleri toplayıp satma imkânı verilerek ilave gelir elde etme imkânı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
Gıda ürünlerinde taklit ve taşış ile mücadele artırılarak gıda güvenilirliği sağlanacak, denetimlerin etkinleştirilmesi amacıyla gıda denetçisi uygulaması başlatılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023				✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TARIM							
Tarım ürünlerinde arz ve rekolte tahminlerinin sağlıklı yapılmasına imkân veren erken uyarı sistemi çalışmalarına devam edilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			
Örtü altı üretim kapasitesini artıracak teknolojik ve verimli seraların kurulumu çalışmaları sürdürülecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Kenevir ve tıbbi/aromatik bitkiler başta olmak üzere katma değeri ve stratejik önemi yüksek tarımsal faaliyetlere yönelik birim alandan yüksek verim alınması için çalışmalar yapılarak kırsal alanda refah yükseltilecek ve istikrarlı gıda arzı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓		
Hayvan sağlığının korunmasına yönelik tedbirler artırılabilecek, yerli ilaç ve aşı üretimi çalışmaları hızlandırılacak, üretimin ve verimliliğin artırılması için yerli ırkların muhafaza ve ıslah çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıklara karşı hazırlık seviyesini artırmak için Zoonoz Hastalıkları Araştırma Enstitüsü kurulacak, tedaviye yönelik kullanımlarının yanı sıra gıda ve tarımda biyolojik kontrol maddesi olarak kullanılan bakteriyofajların yerli üretimi için bir Ar-Ge merkezi olarak Faj Enstitüsü açılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			✓
Lisanslı depolarda depolanan tarım ürünleri için güvenilir tarım ürünleri piyasası oluşturulacak, söz konusu ürünlerin anlık stok bilgisine erişilerek lisanslı depoculuğa konu tarımsal ürün piyasalarının takibi elektronik ortamda yapılabilecektir. Tarım ürünleri ticaretini geliştirmek için lisanslı depoculuk yaygınlaştırılarak lisanslı depo kapasitesi 10 milyon tonun üzerine çıkarılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓			✓

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TURİZM							
Turizmi tüm yıla yaymak ve ülkemize gelen turist sayısını artırmak amacıyla <i>Türkiye Spor Turizmi Envanteri</i> çıkarılacak ve spor turizminin tanıtımı kapsamında faaliyetler düzenlenecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Milli Eğitim Bakanlığıyla imzalanan Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme İşbirliği Protokolü kapsamında Turizm Meslek Liselerinde okuyan öğrencilerin, sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı diller olan İngilizce ve Rusça zorunlu; Almanca, Çince, Arapça ve Fransızca seçmeli olarak yoğunlaştırılmış dil eğitimi almaları ve turizm işletmelerinde yoğunlaştırılmış beceri eğitimi almaları sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Üniversitelerle düzenlenecek protokoller çerçevesinde başta gastronomi ve kültür olmak üzere ilgili alanlarda öğrenim gören öğrencilerin turizm işletmelerinde staj yapmaları ve üniversitelerle işletmeler arası işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Çin, Hindistan, Japonya ve Güney Kore'nin içinde bulunduğu Uzak Doğu pazarında Güvenli Turizm Sertifikasyonu duyuruları yapılacak uçuş hatlarının açılışına bağlı olarak tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓			✓
Arkeolojik kazılar tüm yıla yayılarak ortaya çıkarılan yeni ziyaret noktaları, ören yerleri, tarihi ve kültürel eserler turizme kazandırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Türkiye'nin ve İstanbul'un kültür sanat etkinliklerine ev sahipliği yapacak, Galata-Port'tan Taksim Meydanı'na uzanan <i>Beyoğlu Kültür Yolu Projesi</i> hayata geçirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Ekim 2021	✓	✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
TURİZM							
Sağlık Turizmi Portalı vasıtasıyla dijital ortamda sağlık tesislerimizin profil, branş ve tıbbi kadro bilgileriyle tanıtımı yapılacak, bu sayede tüm hasta-hastane iletişimi ve rezervasyonları portal üzerinden yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	
Bakanlıklarla işbirliği yapılarak Türkiye'nin vize uygulaması yaptığı ülkelerden gelen sağlık turistlerine vize kolaylığı sağlayacak mekanizma hayata geçirilecek, sağlık turistlerinin karşılanması ve yönlendirilmesi amacıyla havalimanları ve sınır kapılarında Sağlık Turizmi Karşılama ve Danışma Birimleri oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		✓	

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM							
Türkiye'deki tıbbi cihaz sektörünün istihdam ve üretim payının artırılmasına katkı sağlamak amacıyla ihracat ve iç pazar odaklı inovatif bir iş ortamı oluşturulacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Ekim 2022	✓	✓		✓	
Elektrik enerjisi üretiminde kullanılan yazılım, bilişim ve otomasyon gibi ürün ve hizmetlerin yerlilik oranı artırılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Nükleer teknoloji alanında Ar-Ge çalışmaları yapılarak ülkemizde nükleer alanda yerli yenilikçi teknolojiler geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓		✓	
Nadir Toprak Elementlerinin cevherden ve atıklardan elde edilme teknolojileri geliştirilerek; enerji, sağlık, otomotiv ve elektronik başta olmak üzere birçok sektörde ileri teknolojik ürünlerin elde edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓			
Ülkemizin test, sertifikasyon, belgelendirme ve uygunluk değerlendirme alanlarında etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak Türk Standardları Enstitüsü'nün teknik altyapısı güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		✓	
Potansiyel üretici-ihracatçı firmalar, tüm illeri kapsayacak şekilde, il bazlı olarak tespit edilecek ve bu firmaların ihracatçıya dönüşümü için gerekli yönlendirme, mentorluk ve destekler sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		

	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum	Yeni Normal
YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM							
İhracatta devamlılığı bulunmayan firmalara özel olarak makine öğrenmesi ve davranış bilimlerini temel alan çalışmalar yapılacak, böylece ihracatı bırakacak/ara verecek firmalar önceden tahmin edilecek ve aralıklı olarak ihracat yapan firmaların sürekliliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓		
Ülkemizin demiryolu yolcu ve yük taşımacılığının gelişimiyle uyumlu olarak elektrikli ana hat lokomotifleri, demiryolu araçları ve dizel motor yerli ve milli olarak tasarımı yapılarak üretilcektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2023	✓	✓	✓	✓	
Mobil haberleşme sektöründe altyapı yatırımlarında yerli ürün kullanımı artırılabilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Ocak 2023	✓	✓	✓	✓	

EK TABLO 1:
TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

	2019	2020 ⁽¹⁾	2021 ⁽²⁾	2022 ⁽²⁾	2023 ⁽²⁾
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	4.320	4.851	5.644	6.310	7.021
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	761	702	735	801	875
Kişi Başına Gelir (GSYH, Dolar)	9.213	8.381	8.661	9.317	10.033
GSYH Büyümesi (Reel, %)	0,9	0,3	5,8	5,0	5,0
Toplam Tüketim ⁽³⁾	2,1	1,1	4,5	4,4	4,1
Kamu	4,8	5,2	-2,2	2,3	1,2
Özel	1,7	0,4	5,7	4,8	4,6
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽³⁾	-12,4	-2,2	6,2	7,0	7,1
Kamu	-27,9	-0,2	14,2	-7,2	8,4
Özel	-10,0	-2,4	5,1	9,0	6,9
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYH	26,0	25,1	24,9	26,7	28,3
Kamu	0,0	-3,2	-1,6	-1,2	-0,7
Özel	26,0	28,3	26,5	28,0	29,0
Toplam Yatırım-Tasarruf Farkı / GSYH ⁽⁴⁾	1,2	-3,5	-1,8	-0,6	0,2
Kamu	-3,5	-6,3	-5,2	-4,4	-4,0
Özel	4,7	2,8	3,3	3,9	4,2
Toplam Yurtiçi Talep Katkısı	-1,5	5,3	3,8	4,9	4,8
Net İhracatın Büyüme Katkısı	2,4	-5,0	2,0	0,2	0,2
İSTİHDAM					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	82.579	83.710	84.856	86.017	87.195
İşgücüne Katılma Oranı (%)	53,0	49,6	51,2	51,7	52,4
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	28.080	26.733	28.331	29.496	30.742
İstihdam Oranı (%)	45,7	42,7	44,6	45,6	46,7
İşsizlik Oranı (%)	13,7	13,8	12,9	11,8	10,9
DIŞ TİCARET (GTS)					
İhracat (fob) (Milyar Dolar)	180,8	165,9	184,0	198,0	214,0
İthalat (cif) (Milyar Dolar)	210,3	204,0	223,3	240,0	256,0
Ham Petrol Fiyatı - Brent (Dolar/Varil)	64,0	42,4	52,0	56,2	57,6
Enerji İthalatı (Milyar Dolar)	41,7	29,6	36,9	40,5	40,8
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-29,5	-38,1	-39,3	-42,0	-42,0
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	51,4	52,7	55,4	54,7	53,7
CARİ İŞLEMLER DENGESİ					
Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar)	29,8	10,3	19,8	29,8	35,0
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	8,8	-24,4	-13,9	-5,4	1,3
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	1,2	-3,5	-1,9	-0,7	0,1
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	18,1	-3,3	-4,6	3,4	9,6
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	2,4	-0,5	-0,6	0,4	1,1
ENFLASYON					
GSYH Deflatörü	13,9	11,9	9,9	6,4	5,9
TÜFE Yıl Sonu % Değişim	11,8	10,5	8,0	6,0	4,9

Not: (1) Gerçekleşme tahmini, (2) Program, (3) Zincirlenmiş hacim endeksi, yüzde değişme, (4) Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

EK TABLO 2:

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Harcamalar	1.000,0	1.212,3	1.346,1	1.456,0	1.573,4
Faiz Hariç Harcamalar	900,1	1.074,9	1.166,6	1.251,4	1.355,3
Faiz Giderleri	99,9	137,4	179,5	204,6	218,1
Gelirler	875,3	973,1	1.101,1	1.207,5	1.326,1
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	673,9	790,7	922,7	1.020,3	1.121,7
Diğer Gelirler	201,4	182,4	178,4	187,2	204,4
Bütçe Dengesi	-124,7	-239,2	-245,0	-248,5	-247,3
Faiz Dışı Denge	-24,8	-101,8	-65,5	-43,9	-29,2
Program Tanımlı Harcamalar	900,1	1.074,9	1.166,6	1.251,4	1.355,3
Program Tanımlı Gelirler	769,6	895,8	1.042,7	1.157,7	1.275,1
Program Tanımlı Denge	-130,5	-179,1	-123,9	-93,6	-80,2
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Harcamalar	23,1	25,0	23,8	23,1	22,4
Faiz Hariç Harcamalar	20,8	22,2	20,7	19,8	19,3
Faiz Giderleri	2,3	2,8	3,2	3,2	3,1
Gelirler	20,3	20,1	19,5	19,1	18,9
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	15,6	16,3	16,3	16,2	16,0
Diğer Gelirler	4,7	3,8	3,2	3,0	2,9
Bütçe Dengesi	-2,9	-4,9	-4,3	-3,9	-3,5
Faiz Dışı Denge	-0,6	-2,1	-1,2	-0,7	-0,4
Program Tanımlı Harcamalar	20,8	22,2	20,7	19,8	19,3
Program Tanımlı Gelirler	17,8	18,5	18,5	18,3	18,2
Program Tanımlı Denge	-3,0	-3,7	-2,2	-1,5	-1,1

GT: Gerçekleşme Tahmini P: Program

EK TABLO 3:

KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (1)

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-140,3	-296,7	-265,7	-255,3	-252,0
Genel Devlet	-131,4	-293,9	-256,3	-249,8	-252,1
Merkezi Yönetim Bütçesi	-124,7	-239,2	-245,0	-248,5	-247,3
Mahalli İdareler	-9,3	-10,0	-10,3	-12,7	-19,2
Bütçe Dışı Fonlar	-1,0	-1,6	-2,0	-0,5	0,3
İşsizlik Sigortası Fonu	3,9	-39,0	2,9	13,5	15,6
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,1	-14,7	-22,8	-33,2	-42,5
Genel Sağlık Sigortası	23,2	12,6	22,8	33,2	42,5
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-2,3	-2,0	-2,0	-1,7	-1,5
KİT'ler	-8,9	-2,9	-9,3	-5,4	0,2
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-28,3	-146,9	-73,0	-36,6	-19,6
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKG D	-33,3	-151,3	-83,0	-46,6	-29,6
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-3,2	-6,1	-4,7	-4,0	-3,6
Genel Devlet	-3,0	-6,1	-4,5	-4,0	-3,6
Merkezi Yönetim Bütçesi	-2,9	-4,9	-4,3	-3,9	-3,5
Mahalli İdareler	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Bütçe Dışı Fonlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	0,1	-0,8	0,1	0,2	0,2
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,5	0,3	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
KİT'ler	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-0,7	-3,0	-1,3	-0,6	-0,3
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKG D	-0,8	-3,1	-1,5	-0,7	-0,4

(1) Kamu kesimi; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve KİT'lerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 4:**PROGRAM TANIMLI KAMU
KESİMİ GENEL DENGESİ (1)**

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi	-158,0	-246,4	-146,5	-99,7	-85,1
Genel Devlet	-150,3	-244,4	-138,0	-95,1	-86,0
Merkezi Yönetim Bütçesi	-130,5	-179,1	-123,9	-93,6	-80,2
Mahalli İdareler	-4,4	-3,9	-3,5	-5,7	-12,6
Bütçe Dışı Fonlar	-1,5	-1,4	-1,8	-0,3	0,6
İşsizlik Sigortası Fonu **	-12,9	-55,1	-6,0	7,0	8,7
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,1	-14,7	-22,8	-33,2	-42,5
Genel Sağlık Sigortası	23,2	12,6	22,8	33,2	42,5
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-3,1	-2,8	-2,9	-2,5	-2,4
KİT'ler	-7,7	-2,0	-8,5	-4,5	0,9
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi	-3,7	-5,1	-2,6	-1,6	-1,2
Genel Devlet	-3,5	-5,0	-2,4	-1,5	-1,2
Merkezi Yönetim Bütçesi	-3,0	-3,7	-2,2	-1,5	-1,1
Mahalli İdareler	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2
Bütçe Dışı Fonlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu **	-0,3	-1,1	-0,1	0,1	0,1
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,5	0,3	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
KİT'ler	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0

* Faiz gelirleri ve giderleri, özelleştirme gelirleri, kamu bankaları kâr payları ve bazı özelliikli gelirler ile giderler hariç tutularak hesaplanmaktadır.

** Esnaf Ahilik Sandığı dâhildir.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 5:**KAMU KESİMİNE İLİŞKİN****DİĞER GÖSTERGELER**

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023(P)
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Harcanabilir Geliri	10,9	8,2	8,9	9,0	9,3
Kamu Tüketimi	-10,9	-11,4	-10,5	-10,3	-10,0
Kamu Tasarrufu	0,0	-3,2	-1,6	-1,2	-0,7
Kamu Yatırımı	-3,5	-3,2	-3,6	-3,2	-3,3
Kamu Tasarruf Yatırım Farkı	-3,5	-6,3	-5,2	-4,4	-4,0
Kamu Kesimi Özelleştirme Geliri	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Vergi Yüğü (Sos. Güv. Primleri Dâhil) (1)	23,0	23,4	23,6	23,5	23,4
Vergi Yüğü (Sos. Güv. Primleri Hariç) (1)	16,0	16,7	16,7	16,6	16,4
AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku	32,5	41,1	40,8	41,6	41,8

(1) Red ve iadeler hariçtir.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

EK TABLO 6:

GENEL DEVLET DENGESİ*

	2019	2020 (GT)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Milyar TL)				
Gelirler	1.429,9	1.577,8	1.791,4	1.970,6	2.177,2
Vergiler	686,3	806,3	939,9	1.039,2	1.142,1
Vergi Dışı Normal Gelirler	81,0	83,3	95,0	106,9	118,9
Faktör Gelirleri	261,2	262,1	246,2	249,4	269,4
Sosyal Fonlar	396,3	421,7	500,3	565,2	636,8
Özelleştirme Gelirleri	5,1	4,4	10,0	10,0	10,0
Harcamalar	1.561,3	1.871,7	2.047,7	2.220,4	2.429,4
Faiz Dışı Harcamalar	1.453,0	1.724,9	1.857,5	2.004,2	2.199,2
Cari Harcamalar	712,6	860,7	902,5	965,5	1.043,8
Yatırım Harcamaları	115,2	125,7	148,1	149,8	179,5
Transfer Harcamaları	625,1	738,5	806,9	888,9	975,9
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	108,3	146,8	190,2	216,2	230,2
Genel Devlet Dengesi	-131,4	-293,9	-256,3	-249,8	-252,1
Faiz Giderleri Hariç Denge	-23,1	-147,1	-66,1	-33,6	-22,0
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-136,4	-298,2	-266,3	-259,8	-262,1
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-28,1	-151,4	-76,1	-43,6	-32,0
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Gelirler	33,1	32,5	31,7	31,2	31,0
Vergiler	15,9	16,6	16,7	16,5	16,3
Vergi Dışı Normal Gelirler	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7
Faktör Gelirleri	6,0	5,4	4,4	4,0	3,8
Sosyal Fonlar	9,2	8,7	8,9	9,0	9,1
Özelleştirme Gelirleri	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Harcamalar	36,1	38,6	36,3	35,2	34,6
Faiz Dışı Harcamalar	33,6	35,6	32,9	31,8	31,3
Cari Harcamalar	16,5	17,7	16,0	15,3	14,9
Yatırım Harcamaları	2,7	2,6	2,6	2,4	2,6
Transfer Harcamaları	14,5	15,2	14,3	14,1	13,9
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	2,5	3,0	3,4	3,4	3,3
Genel Devlet Dengesi	-3,0	-6,1	-4,5	-4,0	-3,6
Faiz Giderleri Hariç Denge	-0,5	-3,0	-1,2	-0,5	-0,3
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-3,2	-6,1	-4,7	-4,1	-3,7
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-0,7	-3,1	-1,3	-0,7	-0,5

* Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası, fonlar, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve döner sermayelerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini **P:** Program

NEW ECONOMY PROGRAM

2021-2022-2023

New Balancing | New Normal | New Economy

MEDIUM TERM PROGRAM

Contents

1.	NEW BALANCING, NEW NORMAL, NEW ECONOMY	4
1.1.	Overview	5
1.2.	Macroeconomic Outlook	7
1.3.	Current Political and Economic State	11
1.4.	Main Targets	12
2.	GROWTH AND EMPLOYMENT.....	14
3.	PRICE STABILITY.....	21
4.	PUBLIC FINANCE	23
5.	CURRENT ACCOUNT BALANCE	27
6.	FINANCIAL STABILITY.....	31
7.	ACTIONS AND PROJECTS	36
8.	ANNEX TABLES	57

1. NEW BALANCING, NEW NORMAL, NEW ECONOMY

New Balancing: Following the rebalancing process in 2018 and 2019, economic activity gained pace in the second half of 2019. However, due to the Covid-19 pandemic in March 2020, the Turkish economy, like all economies integrated with the global economy, faced a serious challenge. Coordinated policy steps were taken in this period to prevent disruptions in production and supply chains, maintain employment and ensure smooth functioning of the financial system. Thus, the pandemic's toll on economy was minimized and economic activity assumed a V-type recovery by the third quarter of the year. On the back of strengthening economic recovery, the pandemic-specific expansionary policies started to be phased out in August, followed by a transition to a new balancing process. This process will be carried out with a mindset prioritizing restoration of macro balances.

New Normal: The Covid-19 pandemic has caused a drastic change in the functioning of social and economic life all around the world. Business manners, behaviors and preferences were reshaped, eventually started to be described as the new normal. Sustaining the economic life and conduct of economic activities to reach the full potential in employment and production will be enabled largely by hybrid systems. To add impetus to digital transformation, expanding e-services to cover all areas of life, producing new financial solutions and establishing new working models come up as the requisites for ensuring adaptation of our economy to this process. By turning the difficulties that may emerge during the New Economy Program (NEP) into opportunities, business processes and models to support value added production will be expanded.

New Economy: Through new balancing and adaptation to the new normal, the economic stability will strengthen. During the course of the program, technology, productivity and competitiveness-oriented reforms will be put into practice to reduce fragilities with regard to inflation and current account balance. Steps will be taken to make our country a center of production and attraction by turning into opportunity the disruptions that emerged in the global supply chain in the post-pandemic period. In this context, an innovative, high value added, export-driven, people-oriented and comprehensive development model will be implemented.

The main objective of this program, which was prepared in this period, marked by the fight with the Covid-19 pandemic and surrounded by associated uncertainties, is to maintain and improve the gains of the New Economy Programs, restore internal and external balances, and achieve the economic transformation and change based on production, exports and financial stability by making the most of the financial opportunities arising from the new global economic normal, with the help of comprehensive and sustainable policies that target employment-focused growth as well as strategic reforms to be built on this balance.

1.1. Overview

- In the second half of 2019, the improvement in financial conditions and the decrease in inflation, along with the resulting decline in risk premium and uncertainties supported domestic demand conditions, and economic activity strengthened. As a result of the rebalancing process experienced, the current account balance posted a surplus.
- The Covid-19 pandemic that broke out by the end of 2019 had an unprecedented toll on global economic activity. Borders were closed, flights were suspended, quarantine and lockdown practices were implemented and many workplaces and production facilities had to suspend their activities.
- The pandemic caused global supply and demand to shrink noticeably, supply chains to disrupt, the global trade volume to decline and unemployment to rise. Tourism and transportation sectors became the sectors that were relatively more affected in this period. The pandemic also led to fluctuations in financial markets, capital outflows from emerging economies and a decline in international FX liquidity in these economies in especially March and April.
- Our country implemented the measures to counter the Covid-19 pandemic in a swift manner. In line with the advisory decisions of the Coronavirus Science Board, established on January 10, 2020, a good number of measures were put into practice rapidly to prevent the spread of the outbreak.
- In addition to the effective implementation of the measures taken, Turkey's strong health system as well as the health

investments made over the last 15 years, including primarily those in city hospitals, played an important role in the country's achievements in the fight against the pandemic.

- Continuity of production, exports and employment was supported by the Economic Stability Shield Package announced on March 18, 2020. The scope of the package was expanded to include new measures in line with the requirements that emerged at later stages, thus all segments of the society were supported in this process.

- Within the scope of the Economic Stability Shield Package and other measures taken, households in need were provided with cash aid, the lowest pension was raised, the scope of short-time work allowance was expanded with a prolonged duration, the duration of compensatory work was raised, employment continuity was supported and opportunity to access to credit for individuals was facilitated. The tax and premium payments of enterprises were deferred, sector-based tax reductions were introduced for enterprises, credit repayments were postponed, companies in default were allowed to declare force majeure and provided with credit incentives, and enterprises with collateral constraints were offered ease of access to financing by raising the limit of the Credit Guarantee Fund (CGF).

- In order to contain the adverse effects of the Covid-19 pandemic on financial markets, to keep credit channels open and to enable an uninterrupted flow of cash to firms, in pursuit of an effective management of the Turkish lira and FX liquidity in financial markets, necessary measures were implemented in full harmony and coordination of relevant institutions.

- Due to the measures restricting social mobility to counter the pandemic, economic activity contracted significantly in April. Turkey did not implement quarantine in the general sense and a great deal of firms continued production and exports, albeit partially, all of which limited the contraction in economic activity and employment. Thanks to the actions taken and the gradual normalization, economic activity started to recover in May. Leading indicators such as the purchasing managers' index, the capacity utilization rate and confidence indices showed a rapid improvement.

- The pandemic-driven deterioration in risk perceptions led to capital outflows from developing countries, fluctuations in

domestic financial markets, pressure in exchange rates and a rise in inflation due to the exchange rate pass-through. Additionally, the current account balance ran a wider-than-envisaged deficit in this period due to rising gold imports and the decline in exports of goods and services driven by shrinking global demand and anti-pandemic measures.

- This temporary deterioration in macro balances specific to the pandemic period is aimed to be eliminated in the first year of the program within the framework of the steps towards normalization, as well as the effective and gradual exit strategy that was launched as of August.

1.2. Macroeconomic Outlook

- **Growth:** In the second half of 2019, thanks to the improvement in financial conditions, the decline in inflation rate, lower interest rates led by the decrease in risk premiums, as well as fading uncertainties, economic activity gained strength. In the last quarter of 2019, the Turkish economy grew by 6.4% year-on-year. This strong growth performance in the last quarter enabled a 0.9% growth for the entire year (NEP 2020-2022 estimate was 0.5%).

- Growth gained further impetus in the first two months of 2020 and the annual growth rate was recorded as 4.4% in the first quarter of the year. While private consumption and public consumption expenditures became the drivers of growth, total investments remained weak due to the ongoing contraction in construction investments despite the strong increase in machinery and equipment investments.

- This economic acceleration was interrupted in the second quarter of the year by the Covid-19 outbreak that started to take a toll on our country in the second week of March. Measures to curb social mobility, partial quarantine practices, travel restrictions and other measures, which led to the suspension of a number of economic activities and caused firms to operate in lower capacity, affected the domestic demand and production negatively. Due to the contraction in external demand, particularly from the European Union (EU), our largest trade partner, and the decline in tourism revenues, the adverse effects of the outbreak on the Turkish economy became more

discernible in April. As a result, the Turkish economy contracted by 9.9% in the second quarter of the year. The toll of the Covid-19 outbreak on the economy remained more limited compared to the EU and OECD averages in that period. The contraction in the industrial and services sectors on the production side, and in exports and private consumption items on the demand side became more pronounced.

- These measures enabled progress in the fight against the Covid-19 pandemic, paving the way for minimizing its toll on the economy and sustaining production. Thus, steps towards a partial normalization were taken by mid-May 2020, accompanied by expanded actions in June. The gains of the rebalancing process in 2019 allowed for adequate fiscal room for anti-pandemic measures and became determinant in the economic recovery.

- Leading indicators for the third quarter point to a strong V-type recovery following the contraction in the second quarter. Thus, the growth rate is expected to stand at 0.3% in 2020. Net exports put downward pressure on growth due to the contraction seen in exports of goods and services throughout the year given the fact that European countries –our main trading partners- were considerably affected by the pandemic and because of travel restrictions. Nevertheless, it is envisaged that the recovery trend seen in consumption and investments in the second half of the year will have a positive effect on growth.

- **Employment:** Despite the recovery in economic activity in the second half of 2019, growth remained limited throughout the year, hence affected the labor market negatively. The total number of employment decreased by 658 thousand, 442 thousand of which were from the construction sector, and the unemployment rate stood at 13.7% (NEP 2020-2022 estimate was 12.9%).

- The Covid-19 pandemic led to a significant loss in labor supply and employment, primarily in the services sector, in Turkey as in all around the world. While the employment rate was 42.4% in June period of 2020, the unemployment rate stood at 13.4% due to the decline in the labor force participation rate.

- To minimize the effects of the pandemic on the labor market, conditions for eligibility for short-time work allowance were eased by end-March 2020, prohibition of terminating contracts was introduced and measures such as normalization support

were implemented. In the upcoming period, it is planned to implement additional employment incentives, backed by the Employment Shield Package aiming to boost the effects on employment of the economic recovery that will be enabled by the ongoing normalization, as well as structural transformation steps targeting the labor market. Thus, on the back of an increase in employment, a gradual improvement is targeted in the unemployment rate.

- **Inflation:** With the contributions of a stable outlook achieved in the Turkish currency by sustaining a strong policy coordination and tight monetary policy stance firmly, moderate demand conditions, unprocessed food and import prices, and the improvement in inflation expectations, consumer inflation declined to single-digit levels in September and October 2019, and eventually stood at 11.8% by the end of the year, undershooting the NEP (2020-2022) estimate.

- Annual consumer inflation that followed a flat reading in the first quarter of 2020 increased slightly to 12.6% in the second quarter due to the pandemic-driven rise in unit costs, cumulative exchange rate developments and higher food prices caused by the pandemic. In the July-August period, annual consumer inflation stood at 11.8%, mainly due to the base effect. Supply-side factors that were effective in the short run due to the pandemic-related measures are expected to gradually vanish with the continuation of normalization process and inflation is projected to resume its downtrend in the upcoming period.

- **Current account balance:** Owing to higher competitiveness of the Turkish lira, increased product and market diversity in exports, weakened import demand driven by the course of economic activity and rising tourism revenues, the current account balance posted a surplus in a period of economic growth in 2019 (8.8 billion dollars). Export and tourism revenues, which started 2020 with an upward trend, demonstrated sharp plunges particularly in April and May as a result of the shrinkage in demand in our major trade partners (primarily the EU) caused by the Covid-19 pandemic and quarantine measures at borders. Because of the low base effect and strong course of gold imports that rose in line with the households' investment preferences, the contraction in imports remained more limited than exports. With the start of normalization in economies in June, our exports began to recover rapidly and registered an increase by 26.9% in the June-August 2020 period, in

comparison to the March-May 2020 period. Gold excluded export-import coverage ratio increased more than 15 points to 90% in the same period.

- While trade balance showed an improvement in those months, tourism revenues and the associated service sectors remained weak, leading the annualized current account balance to run a deficit of 14.9 billion dollars as of July 2020. It is evaluated that, in the period ahead, continuation of recovery in export and tourism revenues on the back of the global normalization, adjustments made to the taxes on imported products, the low levels of commodity prices and the real exchange rate level will affect the current account balance positively. Moreover, the credit growth that started to be balanced on the back of the normalization in pandemic-specific fiscal and financial measures will support the current account balance.

- **Public Finance:** In the framework of fiscal policies being implemented with a sense of fiscal discipline and saving, the 2019 central government budget deficit to GDP ratio stood at 2.9%, consistent with the NEP (2020-2022) estimate. In the first quarter of 2020, marked by a strong recovery in the economy, the budget performance remained consistent with targets.

- Fiscal policy tools were employed effectively in tackling with the Covid-19 pandemic, along with its economic implications. With full effort, public resources were mobilized to support households, the real sector and the health system, and a wide range of tax incentives and cash aids were put into practice. Budget revenues materialized as expected despite the global slowdown and the weakening economic activity; however, the central government budget posted a deficit of 110.9 billion TL in the January-August 2020 period due to the incentives and supports provided. The Unemployment Insurance Fund was effectively used to contain the adverse effects of the pandemic on the labor market, in order to preserve employment, and households -thanks to their low indebtedness level- were able to access directed loans. These factors led to the deterioration in the budget relatively limited.

- The budget deficit is expected to materialize above the projected level by the end of 2020. However, this temporary deviation is estimated to remain limited compared to a large number of advanced and emerging economies. In the period ahead, in line with the favorable effects of the normalization

process, economic recovery, and the policies and measures to be implemented, a better budget performance is expected, with a 4.9% budget deficit to GDP ratio for 2020.

1.3. Current Political and Economic State

- Presidential Government System enables taking measures regarding the fight against the Covid-19 pandemic as well as economy and social life in a swift and holistic manner.
- The next three-year-period without any election offers a window of opportunity to complete the radical transformation and change planned in the economy with the help of strategic reforms within the framework of a paradigm shift.
- Turkey, as a center and transit country for energy routes, will continue to defend its inherent rights in the region without compromising the principle of reaching fair and equitable solutions in accordance with the international law.
- The global growth outlook has weakened significantly due to the pandemic. Governments and central banks have revealed packages of measures involving a comprehensive fiscal and monetary policy mix to prop up their economies and financial systems. Within the framework of the measures taken, public expenditures were raised while taxes were reduced and deferred. Strong measures revealed have contained the adverse economic effects of the pandemic.
- Within the context of monetary policies, advanced and emerging economies reduced their policy rates promptly and injected the necessary liquidity into the market. The Fed, the European Central Bank and the Bank of Japan increased their asset purchase programs and expanded their balance sheets rapidly. All these measures contributed to easing the tension in markets and led to an improvement in financial conditions. Lower interest rates and higher liquidity on a global scale have affected external financing conditions favorably.
- The gradual normalization adopted by countries since May 2020 and phasing out of the measures led to an improvement in leading indicators. On the other hand, uncertainties over the recovery process remain in place due to the strong prevalence of the pandemic in many countries.
- The trade and technology-driven tension between the US and

China has recently started to re-rise due to the Covid-19 pandemic.

- The Covid-19 pandemic caused disruptions in supply chains, erupted the risk of relying on a single country. It is anticipated that many companies will opt for country diversification in terms of supply in the upcoming period. This process is expected to create new opportunities for our country.
- The failure to control the pandemic in a short time or the considerable size and duration of the succeeding waves are among major risk factors. The increasing global public debt burden in this process has emerged as a new risk factor. Due to protectionism and deteriorating global value chains, international trade is predicted to be affected by the pandemic more severely and for a longer time than initially expected.

1.4. Main Targets

- 1) During the program period, fight against inflation will continue uncompromisingly, and consumer inflation will be brought down to 4.9% by the end of 2023.
- 2) Thanks to the steps taken towards an economic transformation and change based on exports and domestic production of imported products, and owing to tourism revenues, a permanent balance will be restored in the current account by the end of the program period. Following that, on the back of gas and oil discoveries, our economy will enter into a surplus era.
- 3) Policies that will boost the resilience of our economy to endogenous and exogenous shocks as well as the efforts to build a new financial architecture based on financial stability and safety will continue.
- 4) A new development model will be implemented, which will safeguard macroeconomic balances and which will be underpinned by strategic reforms, so that the quality, extent and sustainability of growth, as well as its size, would be bolstered.
- 5) During the course of the program, growth is targeted to be concretized among citizens through increased employment and welfare. Sustainability of economic activity and strengthening of investments will be prioritized through economic policies that consider not only the global uncertainties

led by the pandemic, but also the course of it.

6) Public finance measures taken to eliminate the impact on the economy due to the fight against the Covid-19 pandemic will be implemented on a temporary basis, on the other hand, a gradual improvement in the budget balance will be achieved on back of a permanent recovery in the economy. At the end of the program period, the ratio of budget deficit to GDP is targeted to be 3.5%.

7) Public debt stock will be maintained at sustainable low levels.

8) The job-skill matching will be improved and steps towards flexibility will be taken in the labor market.

9) Transformation programs to boost the effectiveness of public investments and expenditures will be maintained.

10) The incentives and state aids system will be simplified and structured in a way to prevent duplication, and the compliance of incentives with macroeconomic and budget targets will be ensured.

11) Regarding public investments, priority will be given to the manufacturing industry sectors included in the 11th Development Plan, along with horizontal policy areas such as R&D, digitalization, human resources, logistics and energy sectors that will strengthen the human and physical infrastructure for these sectors, as well as to agriculture, tourism and defense industries.

12) The Turkey Wealth Fund will undertake fixed capital investments that will strengthen the current account balance, underpin the country's strategic goals and development of financial markets, and that will be based on the cooperation with domestic and foreign investors.

13) The search for oil and natural gas resources will be accelerated. The newly-discovered Sakarya natural gas field in the Black Sea Region will be made operational as soon as possible for making use of the newly-found reserves for the economy.

14) Tax policies will remain in place to reinforce the principles of justice and equality in taxation, the efficiency of tax collection will be boosted and the fight against informal economy will be maintained. During the program, there will be no tax amnesty.

15) Production and productivity growth in agriculture will be ensured through new generation entrepreneurs, technologies, input-based support and contracted agriculture.

16) The banking sector will be encouraged to utilize its resources to support quality and sustainable growth. Loans will be channeled to efficient areas to enhance productive capacity.

17) Projects and programs related to qualified human capital and strong society targets will support and sustain the macroeconomic targets mentioned in the NEP will further be launched.

These main targets will be launched according to the policies, measures, actions and projects set in this Program. The NEP Action Plan containing the effect and cost-benefit analyses, timetable and performance criteria for those will take effect with the budget year. Progress within this plan will be monitored in three-month periods.

2. GROWTH AND EMPLOYMENT

Through this Program, innovative and high value-added production and export-oriented new growth model will be strengthened. The economic growth approach of this program embodies the concepts of inclusion, technology-orientation and sustainability. It is aimed that the growth will spread the increase in welfare to all citizens with the increase in employment, will be based on increasing technology-intensive investments and exports, will be environmentally friendly and compatible with macroeconomic balances.

Despite global uncertainties brought by the Covid-19 pandemic, the investment environment, which started to improve in the rebalancing process in 2019, reaccelerated capital accumulation alongside the complementary effects of investment-stimulating policies. Considering the course of the pandemic as well, continuity of economic activity through economic policies that safeguard macro balances and strengthening of investments will be prioritized and growth potential will be enhanced during the implementation of the Program.

Stimulating investments for medium-high and high technology products to enhance the production capacity with value added in the industry will be among the priorities of growth strategy. All policies, chiefly digitalization, needed to boost efficiency will

remain in force in order to contribute positively to the current account balance through increased efficiency and competitive advantage and to strengthen core sectors that are critical to the transformation of production structure. To ensure that growth enhances employment and regional development, efforts will continue to improve the infrastructural quality of regions, to expand the qualified human resource and to strengthen energy, transportation and communication networks.

Through the judicial reform packages, access to justice will be enhanced, transparency will be encouraged, judicial procedures will be accelerated and the right to jurisdiction within a reasonable timetable will be safeguarded. A reliable and an accessible judicial system will contribute to the improvement of the business and investment environment and support economic and social development.

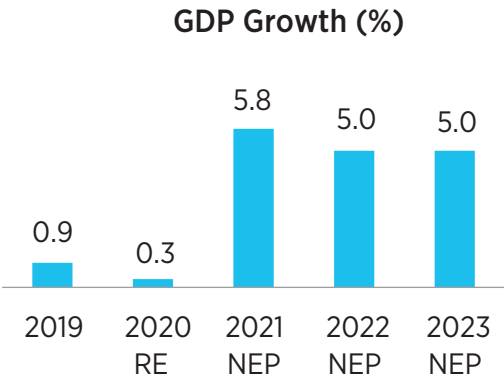
A robust and stable growth is targeted during the implementation of the Program through measures favoring domestic producers in public purchases, reducing import reliance in production and a coordinated policy mix aiming at boosting investment and export-oriented production and curbing macro-financial risks. Recovery in global economy with fading effects of the pandemic and our gains in the reshaping process of the global value chains will also contribute positively to growth performance.

Transformation-oriented policies aiming at changing the production structure will contribute to the increase in value added in the industry during the Program period. Growth in the agricultural sector is estimated to be higher than the long-term average over the course of the Program. The completion of irrigation and channel investments as well as policies such as the spread of contractual production in this period will also contribute to improvement in agriculture. Meanwhile, favorable financing facilities recently granted to the construction sector are likely to be maintained through a lasting improvement in inflation and interest rates. Urban transformation and social housing projects are projected to underpin growth in the construction sector as well.

The Economic Stability Shield Package enforced in the pandemic period fed into financial stability as well as the rebound in economic activity and limited short-term adverse effects of the pandemic on economy notably. The trend of recovery in economic activity in the second half of 2020 is expected to improve further and growth is projected to become 5.8% in 2021. Growth is likely to

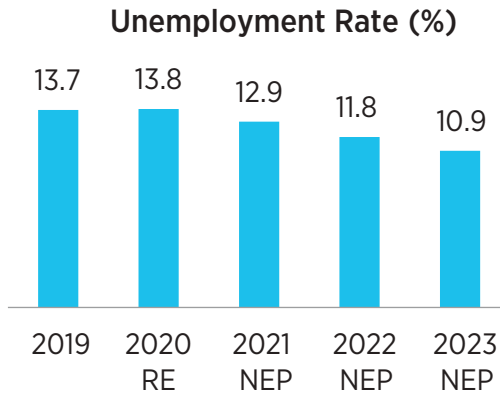
display a balanced outlook with the support of both domestic and external demand in 2021. Waning uncertainties led by the pandemic, increased predictability driven by the improvement in financial conditions coupled with the rebound in consumer and investor confidence and recovery in deferred consumption and investment expenditures will contribute to domestic demand. Stimulated by rising employment, private consumption will be the driver of domestic demand, and the recovery in domestic and external demand as well as the base effect will push investments notably upwards. Meanwhile, amid the upsurge in exports of goods and services coupled with the relatively limited rise in imports, net exports are projected to contribute positively to growth again.

On the production side, due to the uptick in exports of goods and services accompanied by the overall rebound in domestic demand, growth in the industrial value added is expected to remain above GDP growth in 2021. As a result of the recovery in the services sectors that are linked to production and exports and the improvement in the tourism sector which gained a strong momentum before the pandemic but ranked among the top sectors hit by the pandemic, the services sector is projected to offer a considerable contribution to growth. It is expected that in 2021, the contribution of agricultural sector to growth will be higher than the long-term average, while the construction sector will offer a limited positive contribution.

Thanks to the comprehensive policy measures to prevent losses in employment, the impact of the pandemic on the unemployment rate remained limited. With the projected recovery in the period ahead, it is expected that, adverse effects on the labor market will subside notably and employment will start to pick up.

During the implementation of the Program, employment is expected to increase by 1 million 336 thousand people annually on average. Moreover, despite the rise in the labor force participation rate, the unemployment rate is projected to fall gradually and become 10.9% in 2023.

Policies and Measures Related to Growth and Efficiency:

- Technology-oriented Industry Action Program will be implemented further with improvements in all selected sectors.
- An Industrialization Executive Committee will be established that will improve production and technologic abilities through public purchases and policies.
- Specialized free zones will be extended for R&D-intensive sectors with high technology content such as informatics, biotechnology and nanotechnology.
- Actions to establish an Institute of Artificial Intelligence which aims to benefit from big data sources in economic terms will be completed.
- Vaccines, medicines, medical devices and diagnosis sets with strategic importance will be developed to increase our global competitive power and to reduce external dependence and the clinical research potential of public hospitals will be enhanced in the production of biotechnological/biosimilar medicines.
- A Call for High Technology Platforms will be enforced that will support the research to develop and coordinate domestic

products and technologies in sectors with high external dependence and critical importance.

- Training and consultancy services will be provided to Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) to ensure branding, institutionalization, increase in efficiency and access to international markets. Also, projects will be launched to help them complete digital transformation and develop innovative business models.
- Digital transformation in industry will be encouraged to ensure increased efficiency, competitive power and integration of innovative technologies into the manufacturing sector.
- Problems hindering the development of entrepreneurship will be identified and solution-oriented holistic approaches will be developed to enhance the effectiveness of the entrepreneurship ecosystem.
- The number of technological enterprises that reach global recognition and high economic value will be increased by financing taking into account their needs.
- Corporate structures of organized industrial zones will be fortified, actions will be taken to elevate occupancy rates, and problems stemming from infrastructural needs and transportation will be solved promptly. New industrial zones will be established with proper transportation facilities and eligible infrastructures to enable industrialists to have access to new investment areas. Moreover, problems faced by the industrialists residing outside the planned industrial zones but willing to make new investments will be solved immediately and their investments will be supported.
- New global investment trends, that have become more important with the Covid-19 outbreak, will be analyzed and International Direct Investment Strategy of Turkey will be prepared to secure a greater share in the global investment pie. Regarding global investment movements that are in the process of transformation, efforts will be made to channel technology and R&D-intensive large scale investments to our country that will strengthen our position in the region, provide high employment, reduce foreign trade deficit and contribute to the economic growth of our country.
- In order to be among the top ten countries in the share of e-commerce in retail trade, the use of e-commerce will be expanded on the consumer and producer side.

- The prominent investment opportunities of the provinces and regions will be identified by development agencies and the feasibility reports prepared to guide investors will be collected in an accessible pool.
- Studies will be carried out to mobilize the potential values of provinces in terms of economy and employment through provincial programs.
- In consideration of the Logistic Master Plan, a larger number of harbors, industrial facilities and logistic centers will be connected to the local network and international railway corridors.
- Zero waste practices will continue to be expanded with the perspective of green economy and sustainable environment.
- In view of the climate change and other risks, to meet the required and strategic farm products with supply deficit primarily by our resources and to meet the future generations' food supply safety; planned production studies will be completed and plans will be updated every year to ensure food and water safety in the long term by setting agricultural and forestry policies based on strategic production and sustainability principles and enforcing them in a holistic and integrated way.

Policies and Measures about the Financing of Growth:

- Turkey Wealth Fund will be engaged in fixed capital investments relying on cooperation between the private sector and foreign direct investors in petro-chemistry, mining and energy production areas relying on domestic resources.
- Funding facilities of Turk Eximbank and the Development and Investment Bank of Turkey (TKYB) will be used in the financing of exporters and investment projects chiefly for the SMEs to substitute imports.
- The TKYB will support manufacturing industry firms operating in sectors prioritized in the NEP through TL-denominated Investment Support Loan under eligible conditions with maturity up to 10 years.
- Through the capital investment funds in Turkey Development Fund, domestic and innovative production with added value will be supported.

- Regarding CGF practices, exporting SMEs that reduce imports will be prioritized.

Policies and Measures Regarding Employment:

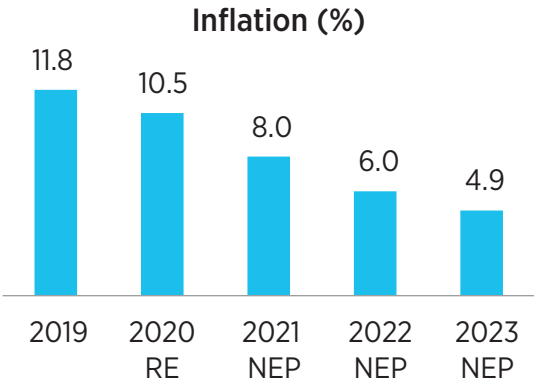
- The Employment Shield Package, which also includes structural regulations regarding the labor market, will be put into force that will enhance post-pandemic economic rebound, facilitate the inclusion of the youth in the labor market by gaining experience and encourage part-time working.
- With “the quick return to work support”, the period of unemployment will be shortened and quicker re-inclusion in the labor force will be encouraged for people benefiting from the unemployment allowance.
- More flexible conditions will be made available to facilitate employment of people below the age of 25 and above 50.
- To support employment in senior age groups, transition of full-time employees above 50 to part-time working will be encouraged, which will bring about a healthier work and life balance.
- The arrangement enabling easier employment of the young under 25 who work less than 10 days, will provide experience and skills to young people, and encourage employers to prefer the young.
- Secondary legislation will be completed that will enhance the applicability of flexible working schemes that were defined in the legislation but remained inapplicable including remote working needed following the Covid-19 pandemic.
- Studies will be conducted to document the profiles of the registered unemployed and for the profile-based presentation of active labor programs.
- Active labor programs will be implemented to foster employability of individuals who are able to work but receiving subsistence allowance.
- The contents of vocational and technical education and lifelong learning and active labor programs will be planned in a way to donate people with the skills demanded in the labor market, to meet the qualified human capital need and minimize

institutional capacity loss, taking into account the future needs of the real sector, especially the focus sectors.

- Under the approach of Decent Jobs of the Future, to identify the labor demands, skills and occupations of the future in areas such as information technologies, e-trade, entrepreneurship programs, technology-intensive jobs and digital literacy, studies will be carried out in cooperation with the sector.
- To meet the need for qualified labor in the manufacturing, information and communication sectors, sector-oriented on-the-job training programs will be held.
- To contribute to Turkey's ongoing digital transformation process, free trainings will be offered to 1 million citizens who are willing to have a career in information technologies to improve their competencies and employment opportunities will be enhanced by providing employers fast and easy access to the CVs of these citizens.

3. PRICE STABILITY

- Bringing inflation down to low single-digit levels permanently by maintaining the strong coordination between monetary and fiscal policies and implementing structural policies that will increase competition and efficiency in goods and services markets is among the main targets of the Program. By lowering inflation, predictability will be fostered, uncertainty-driven risk premium will be reduced, the efficiency of financial intermediation system and real sector fixed capital investments will be increased and long-term Turkish lira financing resources will be expanded, and thus economic and financial stability will be strengthened.
- Inflation is expected to be 8.0% at end-2021 and recede to 4.9% at the end of the Program period.

Policies and Measures:

- Adjustments on certain publicly administered prices and wages will be made according to the NEP inflation targets rather than past inflation; thus, the inertia effect in inflation will be curbed.
- The impact of possible volatility in oil prices on inflation will continue to be restrained by means of the sliding scale system in consideration of the budget balance.
- Actions of Unfair Pricing Evaluation Board to protect market stability and consumers against exorbitant price increases and engrossing will be enforced.
- The Competition Board will further its endeavors to safeguard and enhance competition in goods and services markets, contribute to the establishment of more favorable conditions for new direct investments, eliminate competition violations proportionately and assure the economy and consumers against cartelization.
- To safeguard price stability by ensuring natural gas supply security, capacities of the Lake Tuz and North Marmara natural gas underground storage facilities and withdrawal capacities will be increased.
- For the monitoring of extraordinary changes in unit prices of goods and services, standard code and unit measurement information of goods and services will be included in electronic documents. These data will be made available to related public institutions/organizations through the big data and data analysis systems, which will contribute to the fight against inflation.
- Efforts will continue towards widening the use of certified seeds

as well as the protection, improvement and commercialization of local seed species; and seed improvement in line with climate change and other needs.

- Contractual plant and animal production models will be extended through public institutions and the private sector.
- A contractual production system which entails the provision of certified seed, fertilizers, pesticides, electricity and diesel support in cash and kind to farmers as well as non-interest advance payments for financing of inputs in this scope will be gradually put into practice. The portion residing from the advance will be paid in cash to producers who are assured with purchase guarantee under contractual production at the product delivery.
- Rotational cropping program will be established to enhance productivity in agriculture, prevent arable lands from being left unplanted, foster the production of imported products in our country and contribute to the production of vegetables and fruits that our citizens need in the off-season period.
- Food banking will be encouraged and the sharing of consumable food will be increased to prevent loss and waste in food.
- Land consolidation efforts and irrigation projects will continue. In this context, irrigated agriculture is planned to carry out on approximately 3 million 710 thousand decares of land by completing 25 prioritized irrigation projects until the end of 2022

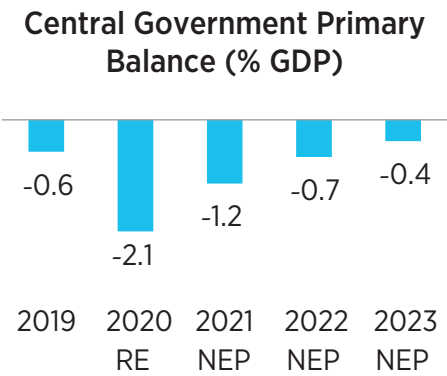
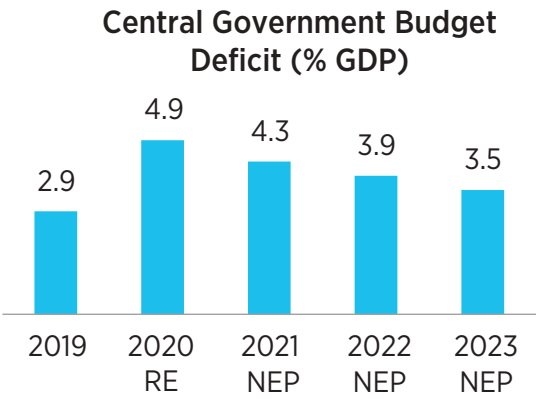
4. PUBLIC FINANCE

During the implementation of the Program, which pursues the firm obedience of fiscal discipline, the main aim is to render tax collection more efficient through continuous and permanent sources of income and to reduce informal economic activities.

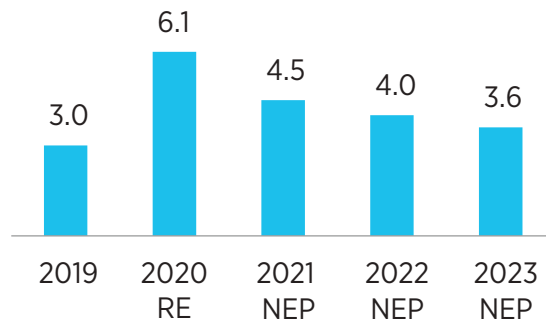
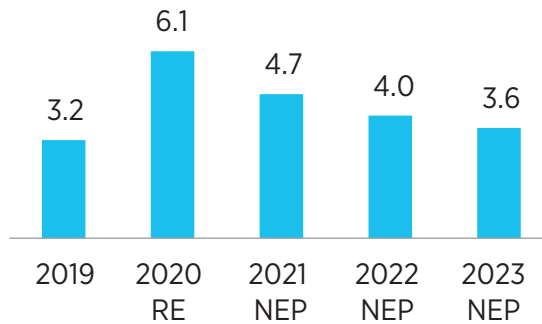
With the transition to the program budget system in 2021, which will enhance the efficiency of public service offering as well as the administrative structure and also meet the needs within a dynamic structure, public sources will be used more efficiently.

Costs incurred by the budget due to the measures taken to remove the adverse effects of the pandemic on the economy will decline in tandem with the success obtained in the struggle with the pandemic, and budget revenues will increase due to the improvement in economic activity.

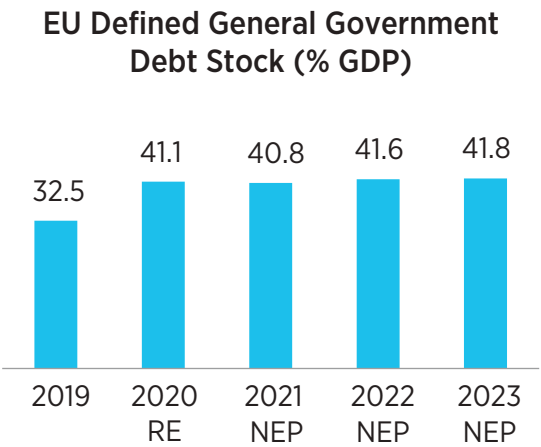
During the implementation of the Program, the budget deficit to GDP ratio is expected to taper off and stand at 3.5% at the end of the term.

A similar trend is targeted in the general government balance and in the public sector general balance as well.

**General Government Budget
Deficit (% GDP)****Public Sector Borrowing
Requirement (% GDP)**

Thanks to the fiscal discipline during the implementation of the Program, public indebtedness will be kept at sustainably low levels. The EU-defined general government debt stock to GDP ratio, which is expected to be 41.1% in 2020, is estimated to be 41.8% in 2023.

Policy and Measures:

- The incentives and state aids system will be reviewed to enhance efficiency, via the impact assessment studies to be undertaken by the respective institutions and organizations.
- The State Supply Office will be transformed into a central purchasing institution pioneering on an international scale that supports public purchasing policies required in the development of our country.
- With value-based repayment models in medical devices and accompanying risk-sharing models, channeling payments to quality products and more efficient use of the budget will be ensured.
- In order to support domestic production, imports of products with high import intensity will be reduced by reviewing their tax rates.
- Efforts will continue towards the simplification of the tax legislation as well as reviewing and gradual removal of the non-efficient tax exceptions, exemptions and reductions.
- The legislation and practices regarding the tenders under the scope of the Public Procurement Law will be simplified and participation of domestic and local producers in tenders, SMEs in particular, will be facilitated.
- Behavioral public policies will be put into use to enhance the tax awareness of taxpayers and foster voluntary tax compliance.

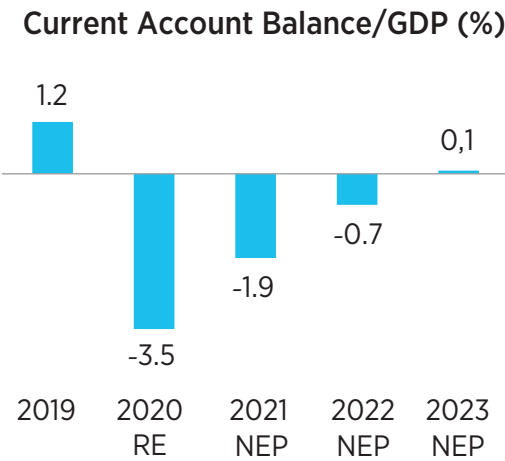
- Efforts will continue to tax the transactions undertaken through virtual assets representing a digital value that can be bought, sold and transferred digitally. Moreover, a monitoring mechanism will be established to prevent these assets to be used in the financing of crime.
- Digital economic activities will be completely and properly taxed and tax losses stemming from base erosion and profit shifting will be reduced.
- The scope of the Treasury Single Account will be extended to benefit more efficiently from public resources and strengthen cash reserves of the Treasury.
- With a view to extending remote audits and risk-based investigations in taxing transactions, Risk Analysis Assessment and Research (RADAR) System will be established, data obtained from different sources will be compiled in the RADAR system, risk scenarios will be constructed and modeling will be made.
- Collection performance of public revenues will be fostered. The fight against informal economy will continue. The use of information technologies will be extended to tackle with tax losses and evasion. Moreover, arrangements on the taxation of earned incomes through electronic trade activities and those made on social media will be reviewed.
- Regarding combatting informal economy, amid the change in the organization and inspection systematic in Tax Inspection Board that started in 2020, efficiency in monitoring will be enhanced in 2021 with digital tracking and risk approach.

5. CURRENT ACCOUNT BALANCE

The main objective is to ensure improvement in current account balance through sustainable increase in exports by supporting prioritized sectors with competitive and strong employment potential in the international arena, reduced import dependency by enhancing domestic production capacities and increased tourism revenues. With the contribution of foreign direct capital investments ensuring technology transfer, improvement in balance of payments will be fostered. Natural gas prices will be rendered more competitive in new natural gas contracts to be made upon the discovery of natural gas in the Black Sea and the start of its use in 2023 will contribute positively to energy imports.

The downturn in the world economy and trade stemming from the pandemic is expected to phase out during the implementation of the Program. The increase in foreign demand, the expected strong rebound in tourism revenues and normalization in gold demand is projected to bring about a mild course in the current account deficit in 2021. This will reduce external financing need and support the external debt reduction process of the corporate sector.

The current account balance to GDP ratio is expected to run a deficit of 1.9% and 0.7% in 2021 and 2022, respectively, and turn to a limited surplus at the end of the Program.

Policy and Measures Regarding Foreign Trade:

- Export incentives will be updated in alignment with the new normal approach that appeared in global economic conditions due to the Covid-19 pandemic. Also, new and effective support mechanisms will be enforced amid the developing and changing demand in foreign markets.
- It will be ensured that R&D and innovation-based solution proposals requested by large companies in need are made by SMEs and co-financed by the same companies. With the Order-Based R&D Projects Support Program, more R&D products will be commercialized faster and more effectively.
- Being a key element of export growth and product development

on a global scale, the testing and certification infrastructure will be strengthened, and it will be ensured that our producers access testing, documentation and certification services mainly domestically.

- A new tax incentive will be introduced to individual e-exporters in order to help the Turkish economy become more internationally competitive through e-export, to create new export areas, to improve employment opportunities and to increase the share of our country in new markets brought about by new opportunities through digitalization, and future entrepreneurs in this field will be offered training and certification.

- With the new normal following the Covid-19 outbreak, our companies will be strengthened in terms of standards, design, sustainability, safety and production capabilities to help them re-enter the supply chain that has undergone structural changes, and will be supported to enter global supply chains.

- A support program will be implemented to strengthen the position of Turkish companies in the Global Supply Chain (GSC), to ensure the participation of new companies in the GSC, and to increase our country's share in the global supply chain.

- Within the framework of the Belt and Road Initiative, bilateral commercial and economic relations will be further enhanced with China.

- Trade diplomacy tools will be used effectively to improve Turkey's commercial relations with third countries and to secure maximum protection/safeguarding of Turkey's rights and interests.

- With regard to negotiations for updating the Customs Union, initiatives will be further pursued in the eye of associated platforms, the EU Commission being the leading one.

- Within the scope of the Turkey-EU Customs Union, necessary work and preparation will be made in dialogue with the EU by coordinating the public sector, the private sector, NGOs and universities to ensure adaptation to the European Green Deal regarding Turkish exports to the EU.

- Exploration activities for oil and natural gas resources, particularly in the seas, will be accelerated.

- Mines, boron and lithium taking the lead, will be processed, turned into high value-added products and supplied to

international markets.

- Electricity generation from domestic and renewable energy sources will be increased. Efficiency-enhancing projects will be implemented to reduce inefficiencies and losses of industrial enterprises, and recover wasted energy.
- Mineral exploration and drilling activities will continue, and prospective reserves will be marketed with novel business models and financing mechanisms based on public-private partnership.
- To feed unexpired technological products back into the economy, help them regain economic value, and reduce waste and damage to the environment, standards will be established through new legal regulations that will mandate the process of having second-hand technological products renewed to a certain standard and put back for sale safely.
- High-tech producing industrial and technology zones that feature an effective governance model and attract large-scale domestic and foreign investments will be built.

Policies and Measures Regarding Tourism:

- The Safe Tourism Certification Program implemented in the post-Covid-19 normalization period will be sustained and permanent. Promotion, marketing and service quality-boosting activities and tourism investments will be further supported in line with the sector's priorities.
- In order to turn the health crisis faced by many countries during the Covid-19 pandemic into an opportunity, projects will be implemented to highlight the potential of the Turkish health tourism, and in this context, promotional strategies will be developed especially for senior tourism and thermal tourism.
- New destinations will be introduced to have tourism year-round across the whole country, and the 2023 Tourism Master Plan will be implemented by offering more diverse tourism products such as culinary, event, cultural, ecological, faith, educational, sports and bicycle tourism.
- Focused and customized marketing and promotion strategies will be implemented to attract high-end visitors from target markets.

- Digital media will be put into use to help major tourism destinations in Turkey gain more recognition.
- Technology-enhanced visitor experience projects will be implemented, and digital tourism will be diversified through virtual museums, virtual exhibitions and digital trade shows.
- To maximize the use of hotel capacities in cities and increase overnight stays, holistically planned tourism destinations that offer a variety of products, and incorporate multiple tourism activities such as culture, arts, entertainment, festivals, congresses and seminars, sports, adventure, nature and shopping, will be introduced.
- International airline companies and tour operators will be supported in their marketing activities to start and maintain direct scheduled and charter flights from the selected cities of Turkey's top inbound tourism markets to touristic regions with high accommodation capacity.
- Cultural tourism will be promoted by raising awareness about Turkey's cultural assets and discovering their tourism potential.
- In order to create qualified human resources for the tourism sector, protocols on educational cooperation will be signed to increase the number of qualified personnel.
- By strengthening of culture and art industries, Turkey will become an important filmmaking country and exporter of movies/TV series.

6. FINANCIAL STABILITY

The program aims to increase savings through strategic reforms in financial markets, to promote efficiency in resource allocation, to increase the level of financial literacy and to strengthen the capital market pillar of the financial system.

Throughout the program period, to promote the smooth functioning of the economy and to improve its resilience against shocks, primary objectives will be to strengthen financial stability, to prioritize financial intermediation in a structure that supports high value-added and productive sectors, and thus reduces vulnerabilities stemming from reliance on external financing.

The capital adequacy ratio of the banking sector increased to 19.2% as of July 2020, thanks to the temporary flexibility provided by the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA) against the economic impact of the pandemic. The capital adequacy ratio is well above the legal minimum rate of 8% which is implemented in accordance with Basel III criteria and the 12% target rate set by the BRSA. The core capital adequacy ratio, a measure of capital quality, maintains a strong stand at 14.9%, well above the legal rate of 4.5%.

Strong foreign currency liquidity buffers that banks may use against external financial shocks are at a level that can meet the foreign debt due within one year.

Coordinated measures taken in response to the worsened cash flow and increased liquidity demand of the real sector and households during the pandemic helped maintain the functioning of the credit mechanism, leading to an accelerated credit growth. In the upcoming period, the deceleration in credit growth is expected to proceed amid a soon-to-be-achieved full-fledged economic recovery, normalized cash flows and recent measures to safeguard financial stability.

Having trended downward in the pre-pandemic period, the non-performing loans (NPL) ratio declined to 4.2% as of July 2020, mainly as a result of the rapid increase in total loans during the pandemic and the measures taken to delay the classification of loans as non-performing. The measures taken by the BRSA to classify loans as non-performing are expected to have implications for the asset quality in the post-pandemic period. While possible NPL increases due to the course of the pandemic will be closely monitored, the banking sector is in a position to manage the risks arising from asset quality with its strong capital and liquidity structure. In addition to steps towards normalization, the economy-wide recovery expected for the second half of the year will likely limit the increase in NPLs in the upcoming period.

As of the first quarter of 2020, the ratio of the total financial debt of the real sector to GDP is 60.7%. Foreign currency accounts for 59.7% of the total debt. The total net foreign exchange deficit position of the real sector continued to fall in 2020, to 162.9 billion dollars as of June. Real sector companies bear no short position risk for one year maturity. Short-term

foreign currency assets of the real sector are above their short-term foreign currency liabilities.

Although personal loans played an important role in the accelerated loan growth during the pandemic, the household debt to GDP ratio remained at a level far below that in peer and advanced economies despite macroprudential policies regarding consumer credit cards and consumer loans. In this period, the BRSA brought the minimum credit card payment down to 20%, which supported households' debt service capacity. In addition, the inability of personal loan users to access foreign currency or foreign currency-indexed loans restrains the exchange rate risk.

The share of capital markets in Turkey's economy continues to grow. There have been significant increases in indicators such as the number of individual investors, total portfolio size of institutional and individual investors, and transaction volume. The number of companies that receive funds from capital markets through equity financing has been increasing. Throughout the program period, it is aimed that savings accumulated in capital markets will contribute directly to Turkey's development by offering long-term financing to the Turkish corporate sector.

Policies and Measures:

- Within the framework of the new financial architecture approach, the flexible, effective and comprehensive regulatory infrastructure based on financial stability and security will be strengthened.
- A comprehensive strategy document and action plan will be prepared to expand financial technologies (Fintech) in our country, and these studies will be conducted centrally in a coordinated fashion.
- The Istanbul Finance Centre (IFC) will be launched in 2022.
- To make Turkey join the ranks of countries leading the participation finance and reinsurance system, a participation finance strategy document taking into account the needs of the

sector and the sensitivities of participants will be carried out within the framework of the guidance of best practices and internationally accepted Islamic finance principles.

- Credit insurance, which serves to compensate the losses that may arise from failing to pay a commercial receivable, will be expanded.
- Financial literacy will be increased by ensuring that information on financial transactions is conveyed to users in a more comprehensible way.
- Capital market instruments such as venture capital funds and crowdfunding platforms will be used effectively in financing R&D and innovation activities to provide innovative industrial and technology companies with long-term finance at favorable conditions.
- To deepen money and capital markets, efforts that contribute to the increase in long-term savings will be maintained.
- Our exporters and businesses that engage in foreign exchange generating activities or operate in the manufacturing industry will be supported primarily within the scope of the Treasury-Backed Guarantee System, and benefit more from the guarantee limits.
- Efforts that improve lending processes and ensure that loans are used in line with their granting purposes will continue.
- Goals set within the scope of banks' performance management systems will be aligned with macroeconomic targets.
- Efforts that introduce new products and services in order to increase the variety of financial instruments offered to investors, increase the level of digitalization and bring inactive assets back into the economy will continue.
- Clearing processes will be improved in order to reduce operational costs in managing collateral and to help SMEs sustain their activities through the central clearing service.
- The implementation framework for the project-based securities system and the project finance fund, which is an alternative investment instrument, will be completed for the effective use of capital market instruments in financing long-term and capital-intensive investments in infrastructure,

energy, industry or technology.

- In order for real sector companies to benefit more from capital markets through the issuance of debt instruments, the legal infrastructure regarding the Collateral Management Agreement will be established.
- For a deeper financial system and wider domestic savings base, depth and savings level in the system will be increased with new products.

7. ACTIONS AND PROJECTS

Actions and projects aligned with the policies and measures mentioned in this program will be implemented within a defined timeline and these will serve the main objectives of the NEP and help bolster individual and social development in the long term. These actions and projects are listed in the following tables.

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
ENVIRONMENT AND URBANISM							
Recycling rates will be increased by promoting zero waste practices throughout the country.	Ministry of Environment and Urbanization	December 2023		✓			✓
By further improving the quota implementation for waste importation, domestic waste sorting and green transformation will be encouraged to foster the transition to a circular economy, thus reducing Turkey's waste importation.	Ministry of Environment and Urbanization	December 2023		✓			✓
Agricultural production will be increased by renting out state-owned farmlands for the cultivation of crops in demand, and idle resources will be put to use.	Ministry of Environment and Urbanization	December 2023		✓	✓		✓
Our cultural heritage will be preserved, restored and shared with today's society and future generations.	Ministry of Culture and Tourism	December 2021				✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
EDUCATION							
In order to make distance learning highly effective to support the <i>Blended Education System</i> , a holistic system that includes improvements in content, infrastructure, design and management will be implemented, and disadvantaged students will be helped to benefit more from distance learning.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	✓
Hygiene conditions at educational institutions will be improved, and infection prevention measures will be implemented in a planned and continuous manner.	Ministry of National Education	September 2021				✓	✓
Education will be brought in line with international standards, and the efficiency of the measurement, monitoring and evaluation system will be increased.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	
At all learning levels, the quality of counseling and guidance services will be increased to support students' academic, social and emotional development, and students will be directed to the professions of the future that will match their skills and abilities.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	
The quality of the education that students with special needs receive in our country will be increased, these students will be identified with special diagnostic tools, their development will be supported and monitored, and they will be provided the ability to create value added for both themselves and Turkey's economy.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
EDUCATION							
The knowledge acquired by the students in vocational education institutions will be transformed into skills and production, and thus individuals who can meet the specific requirements of a certain industry will be trained in cooperation with that industry.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	
To ensure equality in education, a school-centered system approach will be adopted to reduce the discrepancies among students, schools and regions with respect to financial resources, instructor qualifications and supervisory competencies, educational equipment and attainments. Besides, school administrations will be enhanced, an education quality index will be established, and inexperienced instructors will be assisted.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	
Innovative school-industry cooperation models will be established with respect to the needs and digital transformation goals of the industry, and the capacities of vocational and technical education institutions will be developed in a way to meet the workforce demands of that industry.	Ministry of National Education	December 2021		✓	✓	✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
FINANCIAL SYSTEM							
In order to diversify investment instruments and expand the investor base, lease certificates with various maturities and structures will further be issued, and the lease certificate market will be improved	Ministry of Treasury and Finance	December 2022	✓	✓	✓		
Monitoring and reporting of the policies established regarding the participation finance sector will be ensured, the cooperation between the regulatory and supervisory institutions of this sector and sectoral organizations will be strengthened, and the efficiency of Central Advisory Board will be increased.	Ministry of Treasury and Finance	December 2022	✓	✓	✓		
The participation finance system will be aligned with international standards and participation insurance will become more widespread.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓	✓	✓		
Domestic and national finance technologies will be expanded to develop the systems using domestic and national resources in stock exchange transactions and to reduce foreign dependency in this regard.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓	✓	✓		✓
The value estimation capacity of intellectual property assets in our country will be improved to make them provide more contribution to the economy, and patented technologies developed in universities, research institutions and technology development zones will be effectively transferred to the industry.	Ministry of Industry and Technology	December 2023	✓	✓	✓	✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
FINANCIAL SYSTEM							
Borrower's fund infrastructure will be established within Turk Eximbank, allowing exporters perform foreign exchange transactions and the Bank diversify its resource structure.	Ministry of Trade	December 2021	✓	✓	✓		
To enable our exporters to enter new markets with confidence and to expand their business volumes in existing markets, Turk Eximbank's credit insurance and guarantee supports will be increased gradually.	Ministry of Trade	December 2023	✓	✓	✓		✓
The share of SMEs in the number of firms benefiting from Turk Eximbank's financial supports will be increased.	Ministry of Trade	December 2023		✓			

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
YOUTH AND SOCIETY							
A legal aid system addressing the needs of vulnerable groups will be established in order to make access of these groups to justice more efficiently.	Ministry of Justice	December 2022			✓	✓	✓
Social research will be conducted to generate risk profiles of families regarding addiction and criminal tendency.	Ministry of Family, Labor and Social Services	December 2021		✓	✓	✓	
To prevent multiple aids to be provided for a beneficiary and ensure efficiency in public resources, the integrated social assistance structure will be strengthened.	Ministry of Family, Labor and Social Services	December 2023		✓	✓	✓	✓
100 Try&Do Technology Workshops will be established across 81 provinces to train the youth, the dynamo of the National Technology Movement, with a high level of technological literacy. Youth centers will provide education in the fields of algorithm, programming, web and mobile application development, robotics, and electronics for 35 thousand young people in 2021.	Ministry of Youth and Sports	December 2021		✓	✓	✓	
Education, knowledge and skill-building programs for young people will move to an online platform.	Ministry of Youth and Sports	December 2021		✓	✓	✓	✓
In order to facilitate the access of young people to the labor market, they will be trained to become qualified individuals by gaining professionalism in their fields of interest.	Ministry of Youth and Sports	December 2021		✓	✓	✓	

BUSINESS AND INVESTMENT ENVIRONMENT	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
Use of technological means will be increased in the judicial system, particularly in e-hearings.	Ministry of Justice	December 2021		✓	✓	✓	✓
Specialization of the judiciary in fields such as finance, energy, environment and zoning will be ensured and specialized courts will be established in those fields.	Ministry of Justice	December 2021		✓	✓	✓	
Intermediation system will be expanded and disputes in due fields will be settled in a shorter time.	Ministry of Justice	December 2021		✓	✓	✓	
In order to carry out enforcement and bankruptcy activities faster and more effectively, the enforcement and bankruptcy system will be updated and a virtual enforcement office will be developed.	Ministry of Justice	December 2021		✓	✓	✓	
Our exports to Africa will be handled with a holistic approach based on the business environment, diplomacy and financing pillars of target countries and sectors, taking into account the products and product groups that Turkey is highly competitive.	Ministry of Foreign Affairs	December 2023	✓	✓			
Tax returns will be reviewed, and simplified in line with the opinions of taxpayers and professionals to increase voluntary tax compliance and ease of doing business.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021		✓			

BUSINESS AND INVESTMENT ENVIRONMENT	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
In order to ensure the effectiveness of incentives and state aids; the Incentives and State Aids Information System, which will allow comprehensive analysis and provide an integrated and quality data, will be put into practice.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓	✓	✓		
A legal and regulatory framework will be prepared in order to determine the basic principles and rules that the support programs will be subject to, to simplify the incentives and state aids system and to achieve a structure free from duplications, to ensure efficiency of incentives and state aids, to conduct impact assessments.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓	✓	✓		
The cooperatives legislation will be updated in a way to ensure that cooperatives and their higher bodies operate in accordance with international principles and practices, that they have a transparent and professional management structure, and have an effective audit system.	Ministry of Trade	December 2023	✓	✓	✓		
For the purpose of ensuring the sustainability of Turkey's exports, reducing foreign trade-related costs, and delivering export products to assigned destinations in the most efficient way the establishment of Foreign Logistics Centers will be supported, where Turkish export products can be stored, handled and distributed to the inner parts of the destination countries abroad.	Ministry of Trade	September 2022	✓	✓	✓		
Preferential Trade Agreements and Free Trade Agreements, which are currently negotiated with relevant countries with a view of taking economic relations to the next level and improving existing relations further, will be completed by taking into account the sustainability of current account balance.	Ministry of Trade	December 2023	✓	✓	✓		✓

BUSINESS AND INVESTMENT ENVIRONMENT	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
A new Preferential Trade System will be established in order to add a new dynamism and dimension to commercial and economic relations with the United Kingdom after the Brexit.	Ministry of Trade	December 2022	✓	✓	✓		✓
Business and trade forums will be organized in order to develop commercial and economic relations with African Countries and Turkic Republics.	Ministry of Trade	October 2023		✓			
Company establishment processes will be completely digitalized in order to allow entrepreneurs to start commercial life in a quick and safe way.	Ministry of Trade	December 2022		✓			✓
The Easy Export Platform, which was introduced to help export companies access to all the information they may need from a single source and provide companies with specific, personalized market and product recommendations, will be strengthened and its use will be expanded so that it can serve as an effective market entry guide for existing and potential exporters.	Ministry of Trade	December 2021		✓		✓	✓
A national business network will be established, where stakeholders can share export-related experiences; and women and young entrepreneurs will be encouraged to carry out export activities via the Exporters Startup Online Network Program, Women Entrepreneurs Online Network Program of Turkey and the National Women Exporters Network Platform.	Ministry of Trade	December 2023	✓	✓	✓	✓	✓

BUSINESS AND INVESTMENT ENVIRONMENT	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
Activities will be carried out domestically and abroad to explain the importance of Halal Accreditation and other accreditation activities, and increase business world's awareness of the issue.	Ministry of Trade	December 2023		✓			
Accreditation activities will be carried out for organizations in the halal certification business in Turkey and abroad, and a system will be established so that public monitoring is possible.	Ministry of Trade	December 2023		✓			

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
LABOUR MARKET							
Active labor market programs will be organized for groups that require special policies and their employment in the private sector will be mediated.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2021		✓	✓	✓	
An Unemployed Profile Inventory Survey will be conducted to identify the profile, skills, expectations as well as factors preventing employment of unemployed people and to implement customized policies for these people.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2022		✓		✓	
A digital library will be established that will allow access to İŞKUR trainings.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2023		✓		✓	✓
Effective consultancy services will be provided for young people so as to support their career planning, facilitate their entry into the labor market after graduation, and in this scope, an internship portal will be established.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2021		✓		✓	✓
In line with the needs of our country, the structure of the vocational and technical education system will be strengthened, the qualified workforce needs of the real sector will be met in cooperation with the sector, accordingly, the National Occupational Standards and Competencies will be identified, and the number of qualified workers with professional competence certificates will be increased.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2021		✓		✓	
Efforts to revive traditional occupations that are about to disappear and endeavors to increase employment opportunities in these occupations will be supported.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2023		✓		✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
LABOUR MARKET							
Fight against unregistered employment will be enhanced.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2022		✓	✓	✓	
Work permit criteria will be redefined so as to contribute to the protection of the local labor market and economic growth.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2021		✓	✓	✓	
Taking into account sectoral differences, new generation methods such as simulation and predictive modeling will be employed to enhance the effectiveness of occupational health and safety services in workplaces and the capacity to prevent occupational accidents and diseases will be increased.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2023		✓	✓	✓	✓
Job descriptions of the staff and positions in the public sector will be identified, the competencies of the personnel will be clarified, the work on norm staffing will be conducted, the overstaff personnel will be reassigned in line with the job descriptions and competencies, Public Sector Human Resources Management System, that will reward the successful personnel, will be established by developing a target and competency based performance evaluation system.	Ministry of Treasury and Finance	December 2023				✓	

PUBLIC ORDER AND SECURITY	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
	Ministry of Interior	December 2021				✓	
	Ministry of Interior	December 2023		✓		✓	✓
	Ministry of Interior	December 2021	✓	✓		✓	
	Ministry of Transport and Infrastructure	December 2023		✓		✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
PUBLIC FINANCE							
With the aim of using public resources efficiently, all of the foreign drugs listed in the Foreign Drugs Price List (Annex- 4 / C) will be provided by the Social Security Institution.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2021	✓		✓		
Care economy infrastructure will be strengthened and an Actuarial Model for Long-Term Care Insurance will be created.	Ministry of Family, Labour and Social Services	December 2023		✓	✓	✓	
The State Supply Office will provide purchase guarantee in health sector especially for pharmaceuticals, vaccines and medical devices, and as well as in other advanced technology investments that will contribute to the development of our country.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓		✓		
A public sector vehicle fleet management system, which will allow reliable implementation of the policies that will enhance the efficiency and performance in procurement, use and liquidation of public vehicles, will be established and the implementation scheme will be expanded.	Ministry of Treasury and Finance	December 2021	✓	✓	✓		
Public immovable properties and idle facilities will be utilized for employment, investment / production purposes so as to contribute to national economy.	Ministry of Treasury and Finance	December 2023		✓	✓		
SOEs will be ensured to operate more effectively and efficiently by increase in the quality of independent audit and internal control system.	Ministry of Treasury and Finance	June 2022	✓	✓			
Some improvements will be made in the e-pulse system to avoid duplicate operations and achieve accurate and effective invoicing.	Ministry of Health	June 2022		✓	✓		

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
HEALTH							
Applied projects will be implemented in the fields of personal and transformational medicine in order to develop effective, original and value-added products to be used in early diagnosis and treatment of cancer, chronic and rare diseases.	Ministry of Health	December 2022	✓	✓		✓	
Traditional and complementary medicine practices will be integrated into the health system based on evidence, and by increasing clinical research capacity innovation and R&D infrastructure will be strengthened.	Ministry of Health	December 2023	✓	✓		✓	
A Survey on Elderliness and Health will be conducted and the Elderly Monitoring Project will be introduced to determine the medical care need for elderly people in Turkey and to make sure that diagnosis, appropriate treatment and follow-up services for the elderly are delivered appropriately and effectively.	Ministry of Health	December 2022				✓	
Projects will be developed to optimize drug use and reduce drug costs by carrying out awareness and monitoring-evaluation activities on rational drug use.	Ministry of Health	December 2021	✓		✓	✓	
Telemedicine applications that will enable the digitalization of healthcare services and the provision of remote healthcare services will be implemented.	Ministry of Health	June 2023				✓	✓

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
AGRICULTURE							
New potential aquaculture areas will be identified and prepared for investments, diversity in alternative aquaculture will be increased and the closed circuit aquaculture system will be expanded.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2021	✓	✓			
Detection and delimitation activities for pastures, highlands and winter quarters will be completed and rehabilitation activities will be expanded.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓			
In order to increase earthquake resistance and heat insulation and to spread the use of environmentally friendly materials, the use of structural wood in the construction sector will be increased, and the planting of trees with industrial and economic value will be expanded.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2022	✓	✓			
Wild olive and turpentine trees will be grafted and brought into production, and people living in the regions where these trees are grown will have the opportunity to collect and sell products from these trees and make additional income.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓	✓		
Food safety will be ensured by increasing the fight against counterfeiting and adulteration in food products, and food inspector practice will be initiated to make inspections more efficient.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023				✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
AGRICULTURE							
Studies on the early warning system that allow accurate supply and yield estimates in agricultural products will continue.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2022	✓	✓			
Progress on building more technological and efficient greenhouses that will increase greenhouse production capacity will continue.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓			
Studies will be carried out to obtain high yield per unit area for agricultural activities with high benefit and strategic importance, particularly hemp and medicinal / aromatic plants, and thus welfare in rural areas will be increased and stable food supply will be ensured.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓	✓		
Measures for protecting animal health will be increased, domestic drug and vaccine production activities will be accelerated, and the conservation and rehabilitation activities of local breeds will be expanded to increase production and productivity.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓			
The Zoonotic Diseases Research Institute will be established to increase the level of preparedness against diseases transmitted from animals to humans, and the Phage Institute, as an R&D center to domestically produce bacteriophages used as biological control agents in food and agriculture, as well as for their therapeutic uses, will be opened.	Ministry of Agriculture and Forestry	December 2023	✓	✓			✓
A reliable agricultural products market will be established for agricultural products stored in licensed warehouses, agricultural product markets subject to licensed warehousing will be tracked electronically by accessing the instant stock data for these products. In order to develop trade in agricultural products, licensed warehousing will be expanded and the licensed warehouse capacity will be increased over 10 million tons.	Ministry of Trade	December 2022	✓	✓			✓

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
TOURISM							
The "Sports Tourism Inventory of Turkey" will be established to achieve round-the-year tourism and increase the number of tourists visiting Turkey and organizations will be held to promote sports tourism.	Ministry of Youth and Sports	December 2021	✓	✓		✓	
Within the scope of protocols that will be signed with universities, students studying at related departments, particularly in gastronomy or culture, will work as interns in tourism enterprises, and the cooperation between universities and tourism enterprises will be enhanced.	Ministry of Culture and Tourism	December 2021	✓	✓		✓	
Protocols will be signed with universities, and students studying at related departments, particularly in gastronomy or culture, will work as interns in tourism enterprises, thus increasing the cooperation between universities and tourism enterprises.	Ministry of Culture and Tourism	December 2021	✓	✓		✓	
In the Far East market, including China, India, Japan and South Korea, Safe Tourism Certification announcements will be made and promotion activities will be carried out depending on the opening of flight lines.	Ministry of Culture and Tourism	December 2021	✓	✓			✓
Archaeological excavations will be carried out all-year-around and new visiting sites, historical sites, historical and cultural artifacts will welcome visitors.	Ministry of Culture and Tourism	December 2021	✓	✓		✓	
The Beyoglu Culture Path Project, which will be extending from Galataport to Taksim Square and which will be hosting prominent cultural and artistic events of Turkey and Istanbul, will be implemented.	Ministry of Culture and Tourism	October 2021	✓	✓		✓	

	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
TOURISM							
Through the Health Tourism Portal, health facilities in Turkey will be promoted in a digital environment with profile, branch and medical staff information, so that all patienthospital communication and reservations will be made through the portal.	Ministry of Health	December 2021	✓	✓		✓	
In cooperation with ministries, a mechanism will be introduced allowing facilitated visa implementation for health tourists with visa requirements, and Health Tourism Welcome and Advisory Units will be established at airports and borders to help health tourists.	Ministry of Health	December 2021	✓	✓		✓	

DOMESTIC AND INNOVATIVE PRODUCTION	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
In order to contribute to increasing employment and production share of the medical devices sector in Turkey, an export and domestic market-oriented innovative business environment will be established.	Ministry of Family, Labour and Social Services	October 2022	✓	✓		✓	
The share of domestic production of products and services such as software, informatics and automation employed in electricity generation will be increased.	Ministry of Energy and Natural Resources	December 2023	✓	✓		✓	
R&D activities will be carried out in the field of nuclear technology to develop domestic innovative technologies.	Ministry of Energy and Natural Resources	December 2023	✓	✓		✓	
By developing technologies to obtain Rare Earth Elements from ore and wastes, researches will be carried out to obtain advanced technological products in many sectors, particularly in energy, health, automotive and electronics.	Ministry of Energy and Natural Resources	December 2023	✓	✓			
The technical infrastructure of the Turkish Standards Institution will be fortified in order to increase Turkey's efficiency in testing, certification, licensing and conformity assessment.	Ministry of Industry and Technology	December 2022	✓	✓		✓	
Potential producer-exporter companies will be listed by provinces so as to cover all provinces, and necessary guidance, mentoring and support will be provided for these companies to become exporting companies.	Ministry of Trade	December 2022	✓	✓	✓		

DOMESTIC AND INNOVATIVE PRODUCTION	Ministry in Charge	Planned Date of Completion	Economic Balancing	Healthy and Sustainable Growth	Fairer Allocation	Qualified Workforce and Strong Society	New Normal
	Ministry of Trade	December 2022	✓	✓	✓		
	Ministry of Transport and Infrastructure	December 2023	✓	✓	✓	✓	
	Ministry of Transport and Infrastructure	January 2023	✓	✓	✓	✓	

ANNEX TABLE 1:**MAIN ECONOMIC INDICATORS**

	2019	2020 ⁽¹⁾	2021 ⁽²⁾	2022 ⁽²⁾	2023 ⁽²⁾
GROWTH					
GDP (Billion TL, Current Prices)	4,320	4,851	5,644	6,310	7,021
GDP (Billion USD, Current Prices)	761	702	735	801	875
Per Capita Income (GDP, USD)	9,213	8,381	8,661	9,317	10,033
GDP Growth (Real, %)	0.9	0.3	5.8	5.0	5.0
Total Consumption ⁽³⁾	2.1	1.1	4.5	4.4	4.1
Public	4.8	5.2	-2.2	2.3	1.2
Private	1.7	0.4	5.7	4.8	4.6
Total Fixed Capital Investment ⁽³⁾	-12.4	-2.2	6.2	7.0	7.1
Public	-27.9	-0.2	14.2	-7.2	8.4
Private	-10.0	-2.4	5.1	9.0	6.9
Total Domestic Savings/GDP	26.0	25.1	24.9	26.7	28.3
Public	0.0	-3.2	-1.6	-1.2	-0.7
Private	26.0	28.3	26.5	28.0	29.0
Total Savings-Investment Gap/GDP ⁽⁴⁾	1.2	-3.5	-1.8	-0.6	0.2
Public	-3.5	-6.3	-5.2	-4.4	-4.0
Private	4.7	2.8	3.3	3.9	4.2
Contribution of Domestic Demand to Growth	-1.5	5.3	3.8	4.9	4.8
Contribution of Net Exports to Growth	2.4	-5.0	2.0	0.2	0.2
EMPLOYMENT					
Population (Mid-Year, Thousand People)	82,579	83,710	84,856	86,017	87,195
Labor Force Participation Rate (%)	53.0	49.6	51.2	51.7	52.4
Employment (Thousand People)	28,080	26,733	28,331	29,496	30,742
Employment Rate (%)	45.7	42.7	44.6	45.6	46.7
Unemployment Rate (%)	13.7	13.8	12.9	11.8	10.9
FOREIGN TRADE (GTS)					
Exports (fob) (Billion USD)	180.8	165.9	184.0	198.0	214.0
Imports (cif) (Billion USD)	210.3	204.0	223.3	240.0	256.0
Crude Oil Price - Brent (USD/Barrel)	64.0	42.4	52.0	56.2	57.6
Energy Imports (Billion USD)	41.7	29.6	36.9	40.5	40.8
Foreign Trade Balance (Billion USD)	-29.5	-38.1	-39.3	-42.0	-42.0
Foreign Trade Volume/GDP (%)	51.4	52.7	55.4	54.7	53.7
CURRENT ACCOUNT BALANCE					
Travel Revenues (Billion USD)	29.8	10.3	19.8	29.8	35.0
Current Account Balance (Billion USD)	8.8	-24.4	-13.9	-5.4	1.3
Current Account Balance/GDP (%)	1.2	-3.5	-1.9	-0.7	0.1
Current Account Balance excl. Gold (Billion USD)	18.1	-3.3	-4.6	3.4	9.6
Current Account Balance excl. Gold/GDP (%)	2.4	-0.5	-0.6	0.4	1.1
INFLATION					
GDP Deflator	13.9	11.9	9.9	6.4	5.9
CPI (Year End % Change)	11.8	10.5	8.0	6.0	4.9

Note: (1) Realization Estimate, (2) Program, (3) Chain-linked volume index percentage change, (4) The difference between the total savings-investment gap and the current account deficit stems from the use of export and import-weighted exchange rates in national income calculations.

ANNEX TABLE 2:**CENTRAL GOVERNMENT BUDGET**

	2019	2020 (RE)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Billion TL)				
Expenditures	1,000.0	1,212.3	1,346.1	1,456.0	1,573.4
Primary Expenditures	900.1	1,074.9	1,166.6	1,251.4	1,355.3
Interest Expenditures	99.9	137.4	179.5	204.6	218.1
Revenues	875.3	973.1	1,101.1	1,207.5	1,326.1
General Budget Tax Revenues	673.9	790.7	922.7	1,020.3	1,121.7
Other Revenues	201.4	182.4	178.4	187.2	204.4
Budget Balance	-124.7	-239.2	-245.0	-248.5	-247.3
Primary Balance	-24.8	-101.8	-65.5	-43.9	-29.2
Program-Defined Expenditures	900.1	1,074.9	1,166.6	1,251.4	1,355.3
Program-Defined Revenues	769.6	895.8	1,042.7	1,157.7	1,275.1
Program-Defined Balance	-130.5	-179.1	-123.9	-93.6	-80.2
	(Percent of GDP, %)				
Expenditures	23.1	25.0	23.8	23.1	22.4
Primary Expenditures	20.8	22.2	20.7	19.8	19.3
Interest Expenditures	2.3	2.8	3.2	3.2	3.1
Revenues	20.3	20.1	19.5	19.1	18.9
General Budget Tax Revenues	15.6	16.3	16.3	16.2	16.0
Other Revenues	4.7	3.8	3.2	3.0	2.9
Budget Balance	-2.9	-4.9	-4.3	-3.9	-3.5
Primary Balance	-0.6	-2.1	-1.2	-0.7	-0.4
Program-Defined Expenditures	20.8	22.2	20.7	19.8	19.3
Program-Defined Revenues	17.8	18.5	18.5	18.3	18.2
Program-Defined Balance	-3.0	-3.7	-2.2	-1.5	-1.1

RE: Realization Estimate **P:** Program

ANNEX TABLE 3:

PUBLIC SECTOR GENERAL BALANCE (1)

	2019	2020 (RE)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Billion TL)				
Public Sector General Balance (PSGB)	-140.3	-296.7	-265.7	-255.3	-252.0
General Government	-131.4	-293.9	-256.3	-249.8	-252.1
Central Government Budget	-124.7	-239.2	-245.0	-248.5	-247.3
Local Governments	-9.3	-10.0	-10.3	-12.7	-19.2
Extra Budgetary Funds	-1.0	-1.6	-2.0	-0.5	0.3
Unemployment Insurance Fund	3.9	-39.0	2.9	13.5	15.6
Social Security Institutions	-21.1	-14.7	-22.8	-33.2	-42.5
General Health Insurance	23.2	12.6	22.8	33.2	42.5
Revolving Funds	-2.3	-2.0	-2.0	-1.7	-1.5
SEEs	-8.9	-2.9	-9.3	-5.4	0.2
Public Sector Primary Balance	-28.3	-146.9	-73.0	-36.6	-19.6
PSGB Exc. Interest Exp. and Priv. Rev	-33.3	-151.3	-83.0	-46.6	-29.6
	(Percent of GDP, %)				
Public Sector General Balance (PSGB)	-3.2	-6.1	-4.7	-4.0	-3.6
General Government	-3.0	-6.1	-4.5	-4.0	-3.6
Central Government Budget	-2.9	-4.9	-4.3	-3.9	-3.5
Local Governments	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2	-0.3
Extra Budgetary Funds	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Unemployment Insurance Fund	0.1	-0.8	0.1	0.2	0.2
Social Security Institutions	-0.5	-0.3	-0.4	-0.5	-0.6
General Health Insurance	0.5	0.3	0.4	0.5	0.6
Revolving Funds	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
SEEs	-0.2	-0.1	-0.2	-0.1	0.0
Public Sector Primary Balance	-0.7	-3.0	-1.3	-0.6	-0.3
PSGB Exc. Interest Exp. and Priv. Rev.	-0.8	-3.1	-1.5	-0.7	-0.4

(1) Public sector covers institutions and organizations under the central government budget, local governments, social security institutions, the Unemployment Insurance Fund (including Guilds' Savings Fund), SEEs, revolving funds, extra budgetary funds and general health insurance scheme

RE: Realization Estimate **P:** Program

ANNEX TABLE 4:**PROGRAM-DEFINED PUBLIC
SECTOR GENERAL BALANCE (1)**

	2019	2020 (RE)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Billion TL)				
Public Sector	-158.0	-246.4	-146.5	-99.7	-85.1
General Government	-150.3	-244.4	-138.0	-95.1	-86.0
Central Government Budget	-130.5	-179.1	-123.9	-93.6	-80.2
Local Governments	-4.4	-3.9	-3.5	-5.7	-12.6
Extra Budgetary Funds	-1.5	-1.4	-1.8	-0.3	0.6
Unemployment Insurance Fund**	-12.9	-55.1	-6.0	7.0	8.7
Social Security Institutions	-21.1	-14.7	-22.8	-33.2	-42.5
General Health Insurance	23.2	12.6	22.8	33.2	42.5
Revolving Funds	-3.1	-2.8	-2.9	-2.5	-2.4
SEEs	-7.7	-2.0	-8.5	-4.5	0.9
	(Percent of GDP, %)				
Public Sector	-3.7	-5.1	-2.6	-1.6	-1.2
General Government	-3.5	-5.0	-2.4	-1.5	-1.2
Central Government Budget	-3.0	-3.7	-2.2	-1.5	-1.1
Local Governments	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.2
Extra Budgetary Funds	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Unemployment Insurance Fund**	-0.3	-1.1	-0.1	0.1	0.1
Social Security Institutions	-0.5	-0.3	-0.4	-0.5	-0.6
General Health Insurance	0.5	0.3	0.4	0.5	0.6
Revolving Funds	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0
SEEs	-0.2	0.0	-0.1	-0.1	0.0

* Excluding interest payments and revenues, privatization revenues, dividends from public banks and some specific revenues and expenditures.

** Including Guilds' Savings Fund

RE: Realization Estimate **P:** Program

ANNEX TABLE 5:**OTHER INDICATORS OF PUBLIC
BALANCE**

	2019	2020 (RE)	2021 (P)	2022 (P)	2023(P)
	(Percent of GDP, %)				
Public Disposable Income	10.9	8.2	8.9	9.0	9.3
Public Consumption	-10.9	-11.4	-10.5	-10.3	-10.0
Public Savings	0.0	-3.2	-1.6	-1.2	-0.7
Public Investment	-3.5	-3.2	-3.6	-3.2	-3.3
Public Saving-Investment Gap	-3.5	-6.3	-5.2	-4.4	-4.0
Public Sector Privatization Revenues	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
Tax Burden (Including Social Security Premiums) ⁽¹⁾	23.0	23.4	23.6	23.5	23.4
Tax Burden (Excluding Social Security Premiums) ⁽¹⁾	16.0	16.7	16.7	16.6	16.4
EU-Defined General Government Debt Stock	32.5	41.1	40.8	41.6	41.8

(1) Excluding rebates.

RE: Realization Estimate **P:** Program

ANNEX TABLE 6:
GENERAL GOVERNMENT
BALANCE *

	2019	2020 (RE)	2021 (P)	2022 (P)	2023 (P)
	(Billion TL)				
Revenues	1,429.9	1,577.8	1,791.4	1,970.6	2,177.2
Taxes	686.3	806.3	939.9	1,039.2	1,142.1
Non-Tax Revenues	81.0	83.3	95.0	106.9	118.9
Factor Incomes	261.2	262.1	246.2	249.4	269.4
Social Funds	396.3	421.7	500.3	565.2	636.8
Privatization Revenues	5.1	4.4	10.0	10.0	10.0
Expenditures	1,561.3	1,871.7	2,047.7	2,220.4	2,429.4
Primary Expenditures	1,453.0	1,724.9	1,857.5	2,004.2	2,199.2
Current Expenditures	712.6	860.7	902.5	965.5	1,043.8
Capital Expenditures	115.2	125.7	148.1	149.8	179.5
Transfer Expenditures	625.1	738.5	806.9	888.9	975.9
Stock Revaluation Fund	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Interest Expenditures	108.3	146.8	190.2	216.2	230.2
General Government Balance	-131.4	-293.9	-256.3	-249.8	-252.1
Primary Balance	-23.1	-147.1	-66.1	-33.6	-22.0
Balance Excl. Privatization Revenues	-136.4	-298.2	-266.3	-259.8	-262.1
Balance Excl. Priv. Rev. and Int. Exp.	-28.1	-151.4	-76.1	-43.6	-32.0
	(Percent of GDP, %)				
Revenues	33.1	32.5	31.7	31.2	31.0
Taxes	15.9	16.6	16.7	16.5	16.3
Non-Tax Revenues	1.9	1.7	1.7	1.7	1.7
Factor Incomes	6.0	5.4	4.4	4.0	3.8
Social Funds	9.2	8.7	8.9	9.0	9.1
Privatization Revenues	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
Expenditures	36.1	38.6	36.3	35.2	34.6
Primary Expenditures	33.6	35.6	32.9	31.8	31.3
Current Expenditures	16.5	17.7	16.0	15.3	14.9
Capital Expenditures	2.7	2.6	2.6	2.4	2.6
Transfer Expenditures	14.5	15.2	14.3	14.1	13.9
Stock Revaluation Fund	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Interest Expenditures	2.5	3.0	3.4	3.4	3.3
General Government Balance	-3.0	-6.1	-4.5	-4.0	-3.6
Primary Balance	-0.5	-3.0	-1.2	-0.5	-0.3
Balance Excl. Privatization Revenues	-3.2	-6.1	-4.7	-4.1	-3.7
Balance Excl. Priv. Rev. and Int. Exp.	-0.7	-3.1	-1.3	-0.7	-0.5

* General government includes institutions and organizations under the central government budget, local governments, social security institutions, general health insurance scheme, funds, the Unemployment Insurance Fund (including Guilds' Savings Fund), and revolving funds.

RE: Realization Estimate **P:** Program

